

અનુક્રમણિકા

1. મેઅરાજ.....	5
2. તાઈફની મુસાફરી.....	11
3. બૈતુલ અકબા.....	16
4. મદીનાની હિજરત - ભાગ 1.....	21
5. મદીનાની હિજરત - ભાગ 2.....	30
6. મુઆખાતનું એલાન.....	37
7. કિબ્લો બદલવાનો પ્રસંગ.....	42
8. બદ્ર.....	46
9. જંગે ઓહદ - ભાગ 1.....	53
10. જંગે ઓહદ - ભાગ 2.....	59
11. અહઝાબ.....	65
12. બૈઅતે રિઝવાન.....	72
13. બીજ દેશોને ઈસ્લામની દાવત.....	78
14. ખૈબરનો જંગ - ભાગ 1.....	85
15. ખૈબરનો જંગ - ભાગ 2.....	91
16. ફદકનો કિસ્સો.....	97

17. ઉમરાની મોકૂફી.....	104
18. મુ'તાનો જંગ.....	109
19. ફત્હે મક્કા - ભાગ 1.....	115
20. ફત્હે મક્કા - ભાગ 2.....	120

સબક 1 : મેઅરાજ

મેઅરાજ અર્શની મુસાફરી :

તારીખે ઇસ્લામમાં મેઅરાજ ઘણું મહત્વ ધરાવતી ઘટના છે. આ એ પ્રસંગ છે કે જ્યારે અલ્લાહે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અર્શ સુધી બુલંદ કર્યા અને પોતાની ખિલ્તની અજાયબીઓ દેખાડી. આ બહુમાન અલ્લાહના કોઈ પણ અન્ય નબીને મળ્યું નથી.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૧૫, સૂરએ બની ઇસરાઈલ, સૂરા-૧૭, આયત-૧

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ
الْأَقْصَا الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

(બધી શાન તેની છે કે જે તેના બંદાને રાતની મુસાફરીમાં મસ્જિદુલ હરામથી મસ્જિદુલ અક્સા

સુધી લઈ ગયો કે જે મસ્જિદની આજુબાજુને અમે બરકતવાળી કરી દીધી કે અમે તેને

(રસૂલલ્લાહને) અમારી કેટલીક નિશાનીઓ દેખાડી, ખરેખર તે (અલ્લાહ) સાંભળનારો

અને જોનારો છે.)

આ મહાન મુસાફરી મૌલા અલી (અ.)ની બહેન ઉમ્મે હાનીના ઘેરથી શરૂ થઈ. રસૂલલ્લાહ (સ.) ત્યાં આરામ ફરમાવી રહ્યા હતા કે હઝરત જિબ્રઈલ (અ.)એ તેમને ઊંઘમાંથી ઊઠાડી દીધા. પછી તેમને પાંખોવાળા એક જાનવર કે જેમનું નામ ‘બુરાક’ હતું તેની ઉપર સવારી કરવાનું કહેવામાં આવ્યું. પછી તેઓ મક્કાથી બૈતુલ મુકદ્દસની મસ્જિદુલ અક્સા સુધી ગયા. રસ્તામાં તેઓ ‘તૂરે સીના’ (સીનાની પહાડી) ઉપર રોકાયા અને ત્યાં બે રકાત નમાઝ પઢી કારણ કે તે એ પહાડી છે કે જ્યાં અલ્લાહે હઝરત મૂસા (અ.) સાથે કલામ કર્યો હતો.

આ મુસાફરીના બીજા ભાગમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) મસ્જિદુલ અક્સાથી સાત આસમાનોના પેલે પાર સુધી હઝરત જિબ્રઈલ (અ.) સાથે બુલંદ થયા. અહીં રસૂલલ્લાહ (સ.), હઝરત ઈસા (અ.)ને, હઝરત મૂસા (અ.)ને, હઝરત નૂહ (અ.)ને અને હઝરત આદમ (અ.)ને મળ્યા. તેમણે બરકત અને રિઝવાનની જગ્યાઓ (જન્નત) જોઈ અને યાતના અને પીડાઓની જગ્યા (જહન્નમ) જોઈ.

તે પછી તેઓ એક જગ્યાએ આવ્યા કે જેને ‘સિદ્રતુલ મુન્તહા’ કહેવાય છે કે જેનાથી આગળ હઝરત જિબ્રઈલ (અ.) તેમનો સાથ ન આપી શક્યા. અહીં રસૂલલ્લાહ (સ.) અલ્લાહ તઆલાની હાજરીમાં એકલા હતા. તેમને અલ્લાહ તરફથી ઈસ્લામના બધા કાયદા મળ્યા કે

જેમાં મુસલમાનો માટે દિવસમાં પાંચ ટાઈમ નમાઝ પઢવાનો નવો હુકમ પણ હતો કે પછી તેઓ એ જ રસ્તે પાછા આવ્યા. પહેલાં બૈતુલ મુકદ્સ પહોંચ્યા અને પછી મક્કા.

મક્કા તરફ પાછા આવતાં રસ્તામાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કુરેશનો એક તિજરતી કાફલો મળ્યો કે જેમનું એક ઊંટ ખોવાઈ ગયું હતું અને તે લોકો તેને શોધી રહ્યા હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમની એક મશકમાંથી પાણી લીધું અને મક્કા તરફ આગળ વધી ગયા. તેઓ ઉમ્મે હાનીના ઘેર ફજાના સમયે પાછા આવી ગયા.

બીજા દિવસે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મક્કાના લોકોના એક મોટા ટોળાને પોતાના અનુભવો કહ્યા. ઘણા બધા લોકો આશ્ચર્યમાં પડી ગયા અને તેમની વાતો માની લીધી, પરંતુ કેટલાક લોકોએ તેમની વાતોને ન માની.

તે લોકોએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સરચાઈ ચકાસવા માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને બૈતુલ મુકદ્સની મસ્જિદનું વાર્ણન કરવાનું કહ્યું. જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તે મસ્જિદનું વિસ્તૃત વાર્ણન કર્યું તો કેટલાક લોકો કે જે ત્યાં જઈ આવ્યા હતા તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વાતને સમર્થન આપ્યું.

પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કુરેશના એ લોકોને કે જેઓ નહોતા માનતા તેમને ફરમાવ્યું કે, “હું તનીમ નામની જગ્યાએ તમારા એક તિજરતી કાફલાને મળીને આવ્યો છું. તેઓ પોતાનું ઊંટ શોધી રહ્યા હતા.” રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને વધુમાં ફરમાવ્યું કે, “તે કાફલામાં સૌથી આગળ એક કથ્થાઈ રંગનું ઊંટ ચાલી રહ્યું છે અને તે કાફલો હમણાં હમણાં જ મક્કામાં દાખલ થવાનો છે.” વધારે સમય પસાર થયો ન હતો કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જેવું વર્ણન કર્યું હતું તેવો જ કાફલો મક્કામાં દાખલ થયો. તે કાફલાના સરદાર અબૂસુફિયાને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કરેલી બધી વાતોનું સમર્થન આપ્યું. હવે કોઈને પણ શંકા રહી નહીં કે રસૂલલ્લાહ (સ.) આ મોઅજિઝાવાળી મુસાફરી પર જઈ આવ્યા છે અને તે વાત મક્કા શહેરમાં આગની જેમ ફેલાઈ ગઈ.

મેઅરાજના પ્રસંગો મક્કામાં રહેનારા લોકોના મોઢે થઈ ગયા. કુરેશના સરદાર આ જોઈને ઘણી ચિંતામાં પડી ગયા. ખાસ કરીને એટલા માટે કે મેઅરાજના પરિણામ સ્વરૂપ ઘણા લોકો મુસલમાન થઈ ગયા હતા.

અહીં આ વાત સમજવી અત્યંત જરૂરી છે કે આ મુસાફરી ખરેખર જિસ્માની મુસાફરી હતી. આ કોઈ રૂહાની સપનું ન હતું જેવી રીતે કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઝૌજ બીબી આયશા (અ.)એ દાવો કર્યો છે. બીબી આયશા કહે છે કે રસૂલલ્લાહ (સ.) તે સમયે મારા ઘરમાં આખી રાત સૂઈ રહ્યા હતા. આ રિવાયત ખોટી છે કારણ કે મેઅરાજના સમયે બીબી આયશા (અ.)ના નિકાહ

રસૂલલ્લાહ (સ.) સાથે નહોતા થયા. તેમના નિકાહ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મદીનાની હિજરત થયા પછી થયા હતા.

અબૂસુફિયાનના દીકરા મૂઆવિયાએ પણ દાવો કર્યો છે કે મેઅરાજ એક સાચું સપનું હતું. તેણે આ વાર્તા એટલા માટે ઘડી કાઢી છે કે તે રસૂલલ્લાહ (સ.)નો દુશ્મન હતો. મેઅરાજના સમયે તેનો જન્મ પણ થયો ન હતો અને હિજરતનાં નવ વર્ષ પૂરાં થયાં તે પહેલાં તે મુસલમાન પણ થયો ન હતો એટલે તેને મેઅરાજની હકીકતમાં ખબર હોઈ શકે નહીં.

મેઅરાજની આટલી મુસાફરીમાં જે સમય લાગ્યો તે રાત્રીનો ત્રીજો ભાગ અથવા તેના કરતાં ઓછો હતો. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને બૈતુલ મુકદ્દસમાં કે જ્યાં યહૂદીઓ અને ઈસાઈઓનું કેન્દ્ર હતું, ત્યાં એટલા માટે લઈ જવામાં આવ્યા હતા કે બધા લોકો જાણી લે કે ઈસ્લામ હઝરત ઇબ્રાહીમ (અ.)ની, હઝરત મૂસા (અ.)ની અને હઝરત ઈસા (અ.)ની રિસાલતની તબ્લીગને આગળ વધારી રહ્યો છે. તેનાથી એ પણ વાત સાબિત થાય છે કે દીને ઈસ્લામ વિશ્વવ્યાપી છે. ફક્ત મક્કા અને મદીના પૂરતો સીમિત નથી.

અર્શ પર રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર જે વહી નાઝિલ થઈ તે આ પ્રમાણે છે :

1. મૌલા અલી (અ.)ની તેમના પછી ઇમામ તરીકેની નિયુક્તિ આ વાત આપણને સૂચવે છે કે ઇમામતની વાત સમય આવે તેના પહેલાં નક્કી કરી લેવી કેટલી જરૂરી છે.
2. પાંચ વખતની નમાઝ. આજે આપણે જે વાજિબ નમાઝોને જાણીએ છીએ એ નમાઝો મુસલમાનો ઉપર મેઅરાજ પછી વાજિબ થઈ.
3. મેઅરાજમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કેટલીક દુઆઓ અને ખાસ ખાસ નમાઝો પણ શિખવાડવામાં આવી હતી.

મેઅરાજ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની અલ્લાહ પાસેની કુર્બત બતાવે છે કે તેમને અલ્લાહની કુદરતની અજાયબીઓને જોવાની અને સાંભળવાની તક આપવામાં આવી. એવી અજાયબીઓ કે જેમને પહેલાં ન કોઈએ જોઈ હતી કે ન કોઈએ તેના વિષે જાણ્યું હતું.

સબક 2 : તાઈફની મુસાફરી

હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ની વફાત પછી મક્કામાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મુશ્કેલીઓ વધી ગઈ. તેમના કાકાના રક્ષણ વગર તેમનું જીવન ખતરામાં પડી ગયું હતું અને તેમને ઈસ્લામની તબ્લીગ કરવાનો મોકો મળતો ન હતો.

તેમણે નિર્ણય કર્યો કે તેઓ મક્કાની બહાર ઈસ્લામની તબ્લીગ કરશે. એ જમાનામાં તાઈફ શહેર ઘણું સમૃદ્ધ હતું અને મહત્વનું તિજારતી કેન્દ્ર હતું. રસૂલલ્લાહ (સ.) એકલા તાઈફ ગયા અને કબીલાનો સંપર્ક કર્યો એ આશયથી કે તેમને ઈસ્લામની દાવત આપે.

તાઈફમાં પહોંચ્યા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) બની સકીફના સરદારોને મળ્યા અને તેમને તોહીદ વિષે સમજાવ્યું અને પોતાને ટેકો આપવાની તે લોકો સમક્ષ માગણી કરી, પરંતુ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના શબ્દોની તેમના ઉપર કોઈ અસર થઈ નહીં અને તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતનો ઈન્કાર કરી દીધો. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને એહસાસ થયો કે આ શહેરના લોકો મને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે કારણ કે હું અહીં મારા વતનથી દૂર એકલો છું એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બની સકીફથી વાયદો લીધો કે તમે કોઈને એ વાત ન કરતા કે હું તાઈફમાં આવેલો છું.

બની સકીફના સરદારોએ વાયદો નિભાવ્યો નહીં અને શહેરના માથાભારે લોકોને કહ્યું કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ત્રાસ આપવાનું શરૂ કરે. અચાનક જ રસૂલલ્લાહ (સ.) એક ટોળા વચ્ચે ઘેરાઈ ગયા. ટોળું તેમની બેઅદબી કરવા લાગ્યું. જ્યારે ટોળાએ પથ્થરમારો શરૂ કર્યો તો રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પીછેહઠ કરવાની ફરજ પડી અને તેમણે એક બગીચામાં આશરો લીધો.

એ બગીચો કુરેશના બે માલદાર માણસોનો હતો. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ચહેરા મુબારક ઉપર પરસેવો હતો અને તેમનું શરીર જખ્મી થઈ ચૂક્યું હતું. તેઓ આરામ કરવા માટે એક ઝાડ નીચે બેસી ગયા અને આવી દુઆ માગવા લાગ્યા,

“મારા રબ ! હું તને મારી કમજોરી અને અશક્તિ પ્રસ્તુત કરી રહ્યો છું. તું રહેમદિલ છે, રોજી આપનાર છે અને અશક્ત લોકોનો મદદગાર છે.”

તેં મને કેવા લોકોના હવાલે કરી દીધો છે ! તે બગીચાના માલિકો બુતપરસ્ત હતા અને ઈસ્લામના દુશ્મનો હતા તેમ છતાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હાલત જોઈને તેમને રહેમ આવી ગઈ. તેમણે એક ઈસાઈ ગુલામને કહ્યું કે તેમની પાસે દ્રાક્ષની સ્કાબી લઈને જાઓ.

જ્યારે તે ઈસાઈ ગુલામે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને દ્રાક્ષ આપી તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ એક દ્રાક્ષ લીધી અને અલ્લાહના નામ વડે જે રહમાન અને રહીમ છે એટલું બોલીને ખાઈ લીધી. ઈસાઈ આ શબ્દો સાંભળીને આશ્ચર્યમાં પડી ગયો અને કહેવા લાગ્યો કે, મેં તો આજ સુધી કોઈ પણ અરબને લાત અને ઉઝા નામના બુતો સિવાય કોઈને દુઆ માગતો જોયો નથી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેના વતન અને મઝહબ વિષે પૂછ્યું. તેણે જવાબ આપ્યો કે, હું નયનવાનો અને ઈસાઈ છું.

એનો જવાબ સાંભળીને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું કે આ એ જગ્યા છે કે જ્યાં મારો ભાઈ યૂનુસ ઈબ્ને મતા રહેતો હતો. ઈસાઈ ગુલામને આ નામ સાંભળીને આશ્ચર્ય થયું. તેણે પૂછ્યું, તમે યૂનુસ ઈબ્ને મતાને કેવી રીતે જાણો છો ? આ દેશમાં તો કોઈ તેમનું નામ પણ જાણતું નથી. એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું, યૂનુસ મારી જેમ અલ્લાહના નબી હતા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના આ શબ્દો સાંભળીને ઈસાઈ ઘણો જ પ્રભાવિત થઈ ગયો. તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની તા'ઝીમ માટે ઝુકી ગયો. રસૂલલ્લાહ (સ.)ની દસ્તબોસી કરી અને તેમના ઉપર ઈમાન લઈ આવ્યો.

જ્યારે તે તેમના માલિક પાસે આવ્યો તો તેના માલિકે પૂછ્યું કે, તમારા બન્ને વચ્ચે શું વાત થઈ? તેણે જવાબ આપ્યો, જે માણસ તમારા બગીચામાં બેઠા છે તે ઈન્સાનિયતના સરદાર છે. તેમણે મને એ બધી વાતો કરી કે જે ફક્ત નબી જ કરી શકે છે. ગુલામના આ જવાબથી તેમને સારું ન લાગ્યું, પરંતુ તેમણે ગુલામને બસ આટલું જ કહ્યું કે, તમારો પોતાનો મઝલબ ઈસ્લામ કરતાં વધારે સારો છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ નિરાશ થઈને તાઈફ છોડી દીધું. તેમની નિરાશા એ હતી કે તેઓ તાઈફના જિંદીલા અને જાહિલ લોકોને સાચા રસ્તાની હિદાયત ન કરી શક્યા. તેમણે મક્કા પાછા જવાનો નિર્ણય કર્યો, પરંતુ તેમને જીવનું જોખમ હોવાથી તેઓ સલામત રીતે મક્કામાં દાખલ થઈ શકતા ન હતા એટલે તેમણે મક્કાના પ્રભાવશાળી માણસ મુત'ઈમ ઈબ્ને અદીને સંદેશો મોકલ્યો અને તેની મદદ માગી. મુત'ઈમ એક બુતપરસ્ત હતો, પરંતુ એ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ખાનદાનનો એહતેરામ કરતો હતો, માટે તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સલામતીની વ્યવસ્થા કરી દીધી. તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને સંદેશો મોકલ્યો કે મક્કામાં દાખલ થઈ જાઓ અને સીધા મારા ઘેર આવી જાઓ.

બીજા દિવસે મુત'ઈમે તેના દીકરાઓને કહ્યું કે, “હથિયાર ઊઠાવી લો અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને સલામતીથી કા'બા સુધી પહોંચાડી દો.” જ્યારે અબૂસુફિયાન અને એ લોકો કે જેઓ રસૂલલ્લાહ

(સ.)ને નુકસાન પહોંચાડવાનું ઈચ્છતા હતા, તેમણે જોયું કે રસૂલલ્લાહ (સ.) મુત'ઈમની સુરક્ષામાં છે. તેથી તેઓ નિરાશ થઈ ગયા અને તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને નુકસાન ન પહોંચાડી શક્યા. ખાના-એ-કા'બાનો તવાફ કર્યો પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાના ઘેર ચાલ્યા ગયા.

તેના થોડાક સમય પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મદીના તરફ હિજરત કરી. પછીના વર્ષોમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તાઈફ જીતી લીધું અને બની સકીફને હરાવી દીધું, પરંતુ તેઓ કદીય મુત'ઈમનો એહસાન ભૂલ્યા નહીં અને જ્યારે તેમને મદીનામાં મુત'ઈમના મોતના સમાચાર મળ્યા તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેના એહસાનને યાદ કર્યો.

સબક 3 : બૈઅતુલ અકબા

હજ સમયે આખા અરબસ્તાનમાંથી જુદા જુદા કબીલા ખાના-એ-કા'બાની હજ કરવા આવતા હતા. તેમની ઈબાદતો, ઈસ્લામે આપણને જેવી હજ શિખવાડી છે, તેવી ન હતી તેમ છતાં તે લોકો ખાના-એ-કા'બાને એક મહત્વના મકાન તરીકેનો એહતેરામ કરતા હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તે બધા લોકોને મળવાનું અને ઈસ્લામના પયગામનો પરિચય આપવાનું શરૂ કર્યું.

મદીના કે જે તે સમયે 'યસરિબ' કહેવાતું હતું ત્યાંના લોકો પણ દર વર્ષે મક્કા આવતા હતા. મદીનામાં બે મુખ્ય કબીલાઓ 'ઔસ' અને 'ખઝરજ' એકબીજાના કટ્ટર દુશ્મન હતા અને તેમણે આપસમાં ઘણી બધા જંગો લડ્યા હતા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની બે'સતના અગિયારમા વર્ષ દરમિયાન રસૂલલ્લાહ (સ.) હજના સમયે મક્કામાં ખઝરજ કબીલાના છ લોકોને મળ્યા. જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને ઈસ્લામની વાત કરી તો તેમને તેમાં રસ પડ્યો કારણ કે તેમણે મદીનાના યહૂદીઓથી એ વાત સાંભળી હતી કે એક દિવસે અરબસ્તાનથી એક નબી આવશે. યહૂદીઓને આ વાતની એટલા માટે ખબર હતી કે એ વાત તેમની આસમાની કિતાબ તૌરાતમાં લખેલી હતી કે જે હઝરત મૂસા (અ.) ઉપર નાઝિલ થઈ હતી. ખઝરજના લોકો સમજી ગયા કે આ એ જ નબી છે એટલે તે બધા લોકો મુસલમાન

થઈ ગયા. મદીના પાછા આવ્યા પછી એ લોકોએ મદીનાના બીજા લોકોને ઈસ્લામ વિષે શિખવાડવાનું શરૂ કર્યું અને થોડાક સમયમાં ઘણા બધા લોકો ઈસ્લામ વિષે વધુ જાણવા માટે આતુર થઈ ગયા.

બીજા વર્ષે મદીનાના બાર લોકો રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મળવા આવ્યા. આ મુલાકાત અકબા નામની જગ્યાએ થઈ અને આ મુલાકાતના પરિણામ સ્વરૂપ પહેલો ઈસ્લામી કરાર લખાયો. મુસલમાન થઈ ગયા પછી તે લોકોએ આવી રીતે બૈઅત કરી.

અકબાની પહેલી બૈઅત :

1. અલ્લાહ સાથે કોઈને શરીક કરવો નહીં.
2. ચોરી કરવી નહીં.
3. દીકરીઓને જીવતી દફનાવવી નહીં.
4. એકબીજાની નિંદા કરવી નહીં.
5. હંમેશાં નેકી કરતા રહેવું.

આ કરાર ‘અકબાની પહેલી બૈઅત’ તરીકે ઓળખાય છે. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને વાયદો કર્યો કે જો તેઓ આ કરાર પ્રમાણે અમલ કરશે તો તેના બદલામાં અલ્લાહ તેમને જન્નત આપશે.

આ બાર લોકો જ્યારે મદીના પાછા ફર્યા તો તેમનમાં દિલ ઈમાનથી ભરાઈ ચૂક્યા હતાં. તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પાછો પત્ર લખ્યો અને જે તેમને ઈસ્લામ વિષે વધુ શિખવાડી શકે તેવા માણસને મદીના મોકલવાની માગણી કરી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસ'અબ ઈબ્ને ઉમૈર ઈબ્ને ઉમ્મે મક્તૂમને મદીનાવાસીઓને ઈસ્લામ શિખવાડવાના વાસ્તે મોકલ્યા.

આ બન્નેએ તેમની ફરજ એટલી સારી રીતે નિભાવી કે મદીનાના લોકોના વિચારોમાં ઘણો સુધાર આવ્યો. લોકો આતુરતાપૂર્વક હજના સમયની રાહ જોવા લાગ્યા કે જ્યારે તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મુલાકાત કરી શકે અને રૂબરૂમાં ઈસ્લામની મદદ કરતા રહેવાની બાંહેધરી આપે.

બીજા વર્ષે ૫૦૦ લોકોનો હજનો કાફલો કે જેમાં વધુ પડતા ખઝરજ કબીલાના લોકો હતા તે કાફલો મદીનાથી મક્કા તરફ રવાના થયો. તે કાફલામાં ૭૨ મુસલમાનો હતા જેમાંથી બે સ્ત્રીઓ હતી અને બાકીના એવા હતા કે જેમને ઈમાન લાવતાં પહેલાં ઈસ્લામ વિષે વધુ માહિતી પ્રાપ્ત કરવી હતી. તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ઝિલ્હજ મહિનાની ૧૩મી તારીખે અકબા પર મળ્યા.

મુલાકાત દરમિયાન રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ખુત્બો પઢ્યો અને કુરઆને મજીદની આયતોની તિલાવત ફરમાવી. લોકો રસૂલલ્લાહ (સ.)ના શબ્દો સાંભળીને ઘણા પ્રભાવિત થઈ ગયા અને રસૂલલ્લાહ

(સ.)ના હાથ પર બૈઅત લઈને ઈમાન લઈ આવવા તૈયાર થઈ ગયા. બધા લોકોએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હાથથી બૈઅત લીધી. આ ‘અકબાની બીજી બૈઅત’ તરીકે ઓળખાય છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ વાયદો કર્યો કે તેઓ પોતે પણ મદીના આવશે. જ્યારે મુલાકાત પૂરી થઈ તો લોકો પોતપોતાના ઘર તરફ ચાલ્યા ગયા.

અહીં એ બાબત ધ્યાન આપવા લાયક છે કે ઈસ્લામથી પરિચિત થવાના થોડાક જ વર્ષોમાં મદીનાના આટલા બધા લોકો ઈમાન લઈ આવ્યા હતા જ્યારે કે તબ્લીગે રિસાલતનાં તેર વર્ષ દરમિયાન ઘણા ઓછા મક્કાવાસીઓ ઈમાન લઈ આવ્યા હતા. આનાં બે કારણો હોઈ શકે :

1. મદીનાના લોકોએ પાડોશી યહૂદી કબીલાઓ પાસેથી એક અરબ નબી આવવાના છે તે વાત સાંભળી હતી. યહૂદીઓ કહેતા હતા કે તે નબી આવીને યહૂદિયતની તબ્લીગ કરશે. ગમે તેમ પણ આવી રીતે મદીનાના ઔસ અને ખઝરજ કબીલાઓ રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર ઈમાન લાવવા તૈયાર થઈ ચૂક્યા હતા અને જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ એવાને રિસાલત કર્યું તો તેમને ઈમાન લાવવામાં વાર લાગી નહીં.
2. ઔસ અને ખઝરજ કબીલાના લોકો આપસમાં લડાઈ ઝઘડો કરીને થાકી ચૂક્યા હતા. તે બન્ને કબીલાઓ વચ્ચે ૧૨૦ વર્ષથી અવારનવાર યુધ્ધ થઈ જતું હતું એટલે તેઓ રાહ જોઈ રહ્યા હતા એક એવા સરદારની કે જે બન્ને કબીલાઓ વચ્ચે શાંતિ સ્થાપી શકે.

રસૂલલ્લાહ (સ.) માટે હવે પોતાનું વતન મક્કા છોડી દેવાનો ઉપયુક્ત સમય હતો. મક્કા શહેરમાં એ મુસલમાનો માટે જીવન વધુને વધુ મુશ્કેલ બનતું જતું હતું કે જેઓ કુરેશના હાથે ઘણો ત્રાસ સહન કરી રહ્યા હતા.

સબક 4 : મદીનાની હિજરત - ભાગ 1

મુસલમાનોનો ઉત્સાહ ભાંગી પાડવા માટે કુરેશે તેમને વધુને વધુ ત્રાસ આપવાનું શરૂ કરી દીધું. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સહાબીઓએ કુફરના હાથે તેમના ઉપર જે જુલમ કરવામાં આવી રહ્યો હતો તેની રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ફરિયાદ કરી. થોડા દિવસ પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બધા મુસલમાનોને સલાહ આપી કે તેઓ છૂપી રીતે મદીના તરફ હિજરત કરી દે અને મદીના જઈને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના આગમનની રાહ જુએ.

જ્યારે હિજરતનો હુકમ થઈ ગયો તો એક એક કરીને મુસલમાનો મક્કા છોડવા લાગ્યા અને મક્કા છોડવાના બહાનાં લોકોને બતાવવા લાગ્યા. મુસલમાનો કુરેશની પ્રતિક્રિયાથી ડરતા હતા એટલે તેમણે જાહેર ન કર્યું કે તેઓ ક્યાં જઈ રહ્યા છે જેના કારણે વધુ પડતા મુસલમાનોને પોતાની મિલકત અને દોલત મક્કામાં જ છોડી દેવી પડી.

અચાનક કુરેશને એહસાસ થઈ ગયો કે બધા મુસલમાનો મક્કા છોડીને જઈ રહ્યા છે. તેઓ થોડાકને રોકી લેવામાં કામિયાબ થઈ ગયા, પરંતુ ત્યાં સુધી તો મોટા ભાગના મુસલમાનો મદીનાના રસ્તે નીકળી ચૂક્યા હતા. હવે મક્કામાં ફક્ત રસૂલલ્લાહ (સ.), તેમના પરિવારજનો,

મૌલા અલી (અ.) અને કેટલાક વૃધ્ધ અને બીમાર મુસલમાનો બચ્યા હતા અને તેમની પણ હિજરત કરવાની તૈયારીઓ ચાલી રહી હતી.

આ સામૂહિક હિજરતના કારણે કુરેશને ઘણો ગુસ્સો આવ્યો. તેમને ખબર પડી ગઈ કે આવી રીતે મુસલમાનો તેમના માટે ખતરો બની જશે એટલે તેઓ ‘દારૂન્નદવા’ કે જ્યાં તેઓ મહત્વનો નિર્ણય લેતા હતા ત્યાં મળ્યા અને બધા કુરેશે મળીને ફેસલો કર્યો કે ઈસ્લામના પ્રચારને રોકી દેવા હવે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કતલ કરી દેવા સિવાય બીજો કોઈ ઉકેલ રહ્યો નથી. છેવટે અબૂજહેલે સલાહ આપી કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કતલ માટે કોઈ એક માણસને મોકલવા કરતાં બધા કબીલોઓમાંથી એક એક નવયુવાનને મોકલવો જોઈએ. આવી રીતે બની હાશિમ માટે કોઈ એક માણસથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કતલનો બદલો લેવો અશક્ય થઈ જશે.

આ યોજના ઉપર સર્વસંમતિ થઈ અને આ કાયરતાપૂર્ણ કાર્ય માટે ૪૦ નવયુવાનોને પસંદ કરવામાં આવ્યા.

એ જ રાત્રે કે જ્યારે કુરેશે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કતલ કરવાની યોજના ઘડી હતી, અલ્લાહે હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)ને હુકમ કર્યો કે, “મક્કા છોડીને મદીના તરફ ચાલ્યા જાઓ.” હઝરત જિબ્રઈલ (અ.)એ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કુરેશની ખોટી નિયતની માહિતી આપી દીધી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને ફરમાવ્યું, “આજે રાત્રે મારા બિસ્તર ઉપર સૂઈ જાઓ અને હું સૂતા સમયે જે લીલી ચાદર ઓઢું છું તે ચાદરને ઓઢી લો.”

ત્યાર પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને સૂચન કર્યું કે કેટલાક મક્કવાસીઓની અમાનત મારી પાસે પડેલી છે તે અમાનતોને સવારે તેમના માલિકો સુધી પહોંચાડીને મારી પાછળ પાછળ મદીના આવી જજો.

મૌલા અલી (અ.)ને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હુકમનું પાલન કરવામાં ઘણો સંતોષ હતો કારણ કે તેઓ જાણતા હતા કે આવું કરવામાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સલામતી છે. આ પ્રસંગનાં ઘણાં વર્ષો પછી મૌલા અલી (અ.) ફરમાવતા હતા કે, “હું આખી રાત શાંતિથી સૂઈ રહ્યો હતો.”

રાત વીતતી ગઈ તેમ તેમ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ઘરને ૪૦ માણસોએ ઘેરી લીધું. તેમણે નિર્ણય કર્યો કે તેઓ પોતાની યોજના પર પાડવા માટે સવાર સુધી રાહ જોશે.

જ્યારે મધ્યરાત્રી પૂરી થઈ તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની મુસાફરી શરૂ કરવા માટે ઘર છોડી દીધું. જ્યારે તેઓ ઘરની બહાર આવ્યા તો તેમણે જે લોકો તેમના કતલ કરવાની તકની રાહ જોઈને ઊભા હતા તેમની તરફ થોડી માટી ફેંકીને આ આયતની તિલાવત ફરમાવી,

પારા-૨૨, સૂરએ યાસીન, સૂરા-૩૬, આયત-૮

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا

يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾

(અને અમે બનાવી દીધો છે તેમની સામે એક અવરોધ અને તેમની પાછળ એક અવરોધ પછી

અમે તેમને ઢાંકી દીધા છે એટલે તેઓ જોઈ શકતા નથી.)

રસૂલલ્લાહ (સ.) પોતાના રસ્તે આગળ વધી ગયા અને જે લોકો તેમની રાહ જોઈને બેઠા હતા તેમને ખબર પણ પડી નહીં. સવારે બધા માણસો અચાનક ઘરમાં ધૂસી ગયા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના બિસ્તર પર ઘોંઘાટ કરતાં કરતાં આગળ વધ્યા. તેમાંથી દરેકની ઈચ્છા હતી કે પહેલો વાર તે પોતે કરે. તેમનો ઘોંઘાટ સાંભળીને મૌલા અલી (અ.)એ શાંતિથી ઓશિકા ઉપરથી માથું ઊંચું કર્યું અને લીલી ચાદરને પોતાના ઉપરથી બાજુમાં નાખી દીધી. મૌલા અલી (અ.)ને જોઈને આ બધા લોકો અધવચ્ચે ઊભા રહી ગયા.

કુરેશને પોતાની નિષ્ફળતાનો ઘણો અફસોસ થયો, પરંતુ તેમણે મૌલા અલી (અ.)ને કોઈ નુકસાન પહોંચાડ્યું નહીં કારણ કે તેમનો ઝઘડો મૌલા અલી (અ.) સાથે ન હતો. તે દરમિયાન રસૂલલ્લાહ

(સ.) મદીના તરફ આગળ વધી રહ્યા હતા. તેમને અલ્લાહ ઉપર ભરોસો હતો કે અલ્લાહ દુશ્મનોથી તેમની હિફાઝત કરશે.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં આવી રીતે ફરમાવે છે :

પારા-૮, સૂરએ અન્કાલ, સૂરા-૮, આયત-૩૦

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۖ وَ

يَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴿٣٠﴾

(અને જ્યારે તારા માટે કાફિરોએ યોજના ઘડી કે તને કેદ કરી લે અથવા તને કતલ કરી દે અથવા તને બહાર કાઢી દે. અને તે લોકોએ યોજના ઘડી અને અલ્લાહે પણ યોજના ઘડી અને અલ્લાહ

સૌથી સારો યોજના ઘડનાર છે.)

જ્યારે મૌલા અલી (અ.)એ શબે હિજરતમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ના બિસ્તર પર સૂઈ જઈને કુરબાની આપી તો અલ્લાહને તે કુરબાની એટલી બધી ગમી ગઈ કે તેણે આ આયત નાઝિલ કરી.

પારા-૨, સૂરએ બકરહ, સૂરા-૨, આયત-૨૦૭

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ

بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾

(અને લોકોમાં એ પણ છે કે અલ્લાહની રજા પામવા પોતાના નફ્સને વેંચી દે છે અને અલ્લાહ તેના બંદાઓ પ્રત્યે રઝિક્ એટલે કે દયાળુ છે.)

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મક્કા શહેર છોડ્યું તે પહેલાં તેઓ રસ્તામાં અબૂબકરને મળ્યા અને તેમને પણ સાથે લઈ લીધા. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ખબર હતી કે કુરેશને જેવા સમાચાર મળશે કે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘર છોડીને ચાલ્યા ગયા છે તો તરતજ કુરેશ તેમનો પીછો કરવાના છે, માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ‘સૌર’ નામની ગુફામાં આશ્રય લીધો. આ ગુફા મક્કાના દક્ષિણમાં મદીનાના રસ્તા ઉપર હતી.

કુરેશે મદીના જવાના દરેક રસ્તા ઉપર રસૂલલ્લાહ (સ.)નો રસ્તો રોકવા માટે માણસો મોકલી દીધા. તેમણે એવા માણસોને પણ ભાડે લીધા કે જે મુસાફરોના પદચિહ્નો જોઈને તેમને શોધી શકતા હતા. એવું એલાન કરવામાં આવ્યું કે જે પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)નો પત્તો બતાવશે તેને ૧૦૦ ઊંટ ઈનામમાં આપવામાં આવશે.

કુરેશનો સૌથી અનુભવી પદચિહ્ન ઓળખનાર કે જેનું નામ અબૂકર્ઝ હતું તે પદચિહ્ન જોતાં જોતાં સૌરની ગુફા સુધી પહોંચી ગયો.

પરંતુ જ્યારે કેટલાક લોકો ગુફાના મોઢા સુધી પહોંચ્યા તો તેમણે જોયું કે ગુફાની અંદર જવાના રસ્તા ઉપર કરોળિયાએ જાળુ બનાવી દીધું છે અને કેટલાય જંગલી કબૂતરોએ ગુફાના પ્રવેશદ્વાર ઉપર માળો બાંધીને ઈંડાં મૂકી દીધાં છે. એ લોકો સમજ્યા કે ગુફાની અંદર કોઈ હોય તો ગુફાના પ્રવેશદ્વાર પર કરોળિયો અને કબૂતર પોતાનાં ઘર કેવી રીતે બનાવી શકત ? બીજું કે કરોળિયાનું જાળુ પહેલાંથી જ ત્યાં હોત અને કોઈ ગુફામાં પ્રવેશ્યું હોત તો જાળુ તૂટી જત એટલે તે લોકો અંદર જોયા વગર પાછા ફર્યા. આ રીતે અલ્લાહના મોઅજિઝાના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની હિફાઝત થઈ.

રસૂલલ્લાહ (સ.) ગુફાની અંદર ત્રણ દિવસ અને રાત રોકાયા. એક રાત્રે મૌલા અલી (અ.) તેમની મુલાકાતે આવ્યા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને સૂચન કર્યું કે મક્કા શહેરમાં બીજા દિવસે એલાન કરવામાં આવે કે જે કોઈની અમાનત રસૂલલ્લાહ (સ.) પાસે હોય અથવા જે કોઈએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કર્ઝ આપ્યું હોય તે મારી પાસેથી પાછું લઈ જાય. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને વધુમાં સૂચના આપી કે બની હાશિમના બીજા લોકો કે જે હિજરત કરવા માગતા હોય તેમની હિજરતની તૈયારી પણ મૌલા અલી (અ.) કરે અને તે લોકોની સાથે રહીને મદીના સુધી પહોંચાડી દે.

રસૂલલ્લાહ (સ.) અને અબૂબકર પછી મદીના તરફ આગળ વધી ગયા. તેમણે મદીના જવા માટે દરિયાકાંઠાનો રસ્તો પકડ્યો કે જ્યાં કુરેશના કાફલાઓની અવરજવર ન હતી. આ એ રાત હતી કે જ્યારથી મુસલમાનો પોતાનું હિજરી વર્ષ ગણે છે તે એટલા માટે કે હિજરતના કારણે બધા મુસલમાનોનું મદીનામાં કેન્દ્રીકરણ થઈ ગયું અને ત્યાં પહેલું મુસ્લિમ રાજ્ય સ્થપાયું.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મદીનાનો રસ્તો લેવામાં આટલી બધી સાવચેતી વર્તી તેમ છતાંય એક સમયે તેમને ઓળખી લેવામાં આવ્યા. એક માણસ કે જેનું નામ સરકા હતું. હથિયાર લઈને ઝડપી ધોડા ઉપર સવાર થઈને જે જગ્યાએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ટુકડી છેલ્લે છેલ્લે દેખાઈ હતી તે જગ્યાએ જવા નીકળી પડ્યો. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે અલ્લાહ સરકાની શરારતથી તેમની હિફાઝત કરે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જેવી દુઆ માગી કે તરતજ સરકા ધોડાની પીઠ પરથી જોરદાર રીતે નીચે પછડાયો. તેને તરત એલસાસ થઈ ગયો કે આ કોઈ અકસ્માત નથી, પરંતુ તેની ખોટી નિયત માટે અલ્લાહે આપેલી ચેતવાણી છે. એ તરત જ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની પાસે આવ્યો અને તેમની માફી માગી અને જે પણ રીતે તે મદદરૂપ થઈ શકે તેવી મદદ કરવાની તૈયારી બતાવી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેને મક્કા પાછા જઈને લોકોને તેમનો પીછો કરવાથી રોકી દેવાનું કહ્યું. સરકા મક્કા પાછો આવ્યો અને બધા લોકોને કહેવા લાગ્યો કે, “હું જે રસ્તેથી પાછો આવ્યો છું તે રસ્તા ઉપર રસૂલલ્લાહ (સ.)નો કોઈ પત્તો નથી.”

સબક 5 : મદીનાની હિજરત - ભાગ 2

૧૨મી રબીઉલ અવ્વલે રસૂલલ્લાહ (સ.) મદીનાની બહાર એક જગ્યાએ પહોંચ્યા કે જેનું નામ કુબા હતું ત્યાં રોકાઈને તેઓ પોતાના પિતરાઈ ભાઈ મૌલા અલી (અ.)ની રાહ જોવા લાગ્યા. કુબા ગામમાં બની ઔફનો કબીલો રહેતો હતો. રસૂલલ્લાહ (સ.) આ ગામમાં રોકાયા અને કબીલાના સરદારોમાં ઊતર્યા. કુબામાં મોટી સંખ્યામાં મુસલમાનો રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મદીના લઈ જવા માટે ભેગા થયા હતા. મદીના ત્યાંથી વધારે દૂર ન હતું.

કુબામાં જેટલો સમય તેઓ રોકાયા તે સમય દરમિયાન રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બની ઔફ માટે એક મસ્જિદનો પાયો નાખી દીધો. ઈસ્લામની આ પહેલી મસ્જિદ હતી.

તે દરમિયાન મક્કામાં મૌલા અલી (અ.)એ લોકો વચ્ચે એલાન કર્યું કે, “જેણે પણ પોતાની અમાનતો રસૂલલ્લાહ (સ.) પાસે મૂકાયેલી હોય તે આવીને મારી પાસેથી લઈ જાય.” મૌલા અલી (અ.) મક્કામાં ત્રણ દિવસ રોકાયા અને એટલા દિવસમાં તેમણે બધી અમાનતો તેમના માલિકો સુધી પહોંચાડી દીધી, પછી તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના અહલેબૈતની સ્ત્રીઓને એકત્રિત કરી અને મક્કામાં રહી જનારા બીજા બધા મુસલમાનોને એકત્રિત કર્યા અને તે જ રાત્રે નીકળી જવાની તૈયારી કરી.

કુરેશના જાસૂસોએ જાણી લીધું કે મુસલમાનોની છેલ્લી ટુકડી પણ રવાના થઈ ચૂકી છે એટલે તેમણે પીછો કર્યો. તેમણે આ ટુકડીને ઝન્જન નામની જગ્યાએ પકડી લીધા. કુરેશ મુસલમાનોને મક્કા પાછા આવવા માટે આગ્રહ કરવા લાગ્યા અને બન્ને જૂથોમાં બોલાચાલી શરૂ થઈ ગઈ.

બની હાશિમની સ્ત્રીઓ કુરેશની હાજરીમાં ગભરાવા લાગી એટલે મૌલા અલી (અ.)એ જાણી લીધું કે હવે બળજબરીપૂર્વક મુસલમાનોની સુરક્ષા કરવા સિવાય બીજો કોઈ આરો રહ્યો નથી એટલે મૌલા અલી (અ.) કુરેશને સંબોધીને ફરમાવવા લાગ્યા, “કોઈની ઈચ્છા એવી હોય કે તેના શરીરના ટુકડે ટુકડા થઈ જાય અને તેનું લોહી વહી જાય તે આગળ આવે.” મૌલા અલી (અ.)ની આંખોમાં જલાલ જોઈને કુરેશ ઢીલા પડી ગયા અને તેમને જવા દીધા.

મૌલા અલી (અ.) પોતાની ટુકડી લઈને રસૂલલ્લાહ (સ.)પછી ત્રણ દિવસે કુબા પહોંચ્યા. મૌલા અલી (અ.)ના બન્ને પગમાં સોજો હતો અને તેમાંથી લોહી વહી રહ્યું હતું તે જોઈને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આંખમાંથી આંસુ સરી પડ્યાં.

મૌલા અલી (અ.)ના આગમન પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) મદીના તરફ આગળ વધ્યા. બન્ને પક્ષો મુહાજિરો એટલે કે મક્કાથી હિજરત કરીને આવનારા અને અન્સારો એટલે કે મુહાજિરોની

નુસરત કરનારા મદીનાના મુસલમાનો. મદીનાની ગલીઓમાં હરોળ બાંધીને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પહેલા દીદારની ઇન્તેઝારી કરવા લાગ્યા.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)નો ઊંટ ‘સનિયાતુલ વિદા’ નામની જગ્યાએ પહોંચ્યો અને મદીનાની ધરતી પર પહેલો પગ મૂક્યો તો ત્યાં રાહ જોતા લોકોને રસૂલલ્લાહ (સ.)નો પહેલો દીદાર થયો.

તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)નું ભાવભીનું સ્વાગત કર્યું અને ખુશી ખુશી ના’ત પઢવા લાગ્યા :

1	અમારા ઉપર ચૌદમીનો ચાંદ ઉગ્યો છે.	طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا
2	સનિયાતુલ વદા તરફ.	مِنْ ثَنِيَاةِ الْوُدَاعِ
3	અમારા ઉપર શુક્ર વાજિબ થઈ ગયો છે.	وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا
4	એટલા માટે કે દાવત આપનાર અલ્લાહની દાવત આપી રહ્યો છે.	مَا دَعَى إِلَهُ دَاعٍ
5	અય અમારી વચ્ચે મોકલવામાં આવનારા !	أَيُّهَا الْمَبْعُوثُ فِينَا
6	તું એવો હુકમ લઈને આવ્યો છે કે જેની ઈતાઅત થવી જોઈએ.	جِئْتَ بِالْأَمْرِ الْمَطَاعِ
7	તું મદીના માટે શરાફત લઈને આવ્યો છે.	جِئْتَ شَرَفَتِ الْمَدِينَةَ

8	ભલે પધાર્યા, અય સૌથી સારા દાવત આપનાર !	مَرْحَبًا يَا خَيْرَ دَاةٍ
---	---	----------------------------

મદીનામાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ના આગમનને કારણે મુસલમાનોમાં હર્ષો ઉલ્લાસ ફેલાઈ ગયો હતો. રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઊંટ સવારી જેવી મદીનામાં દાખલ થઈ કે તરતજ જુદા જુદા કબીલાના સરદારો ઉતાવળે ઊંટની લગામ પકડવા આગળ આવ્યા. બધા લોકો આગ્રહ કરી રહ્યા હતા કે રસૂલલ્લાહ (સ.) અમારા ઘરમાં મહેમાન થાય.

આ નાજુક સ્થિતિનો ઉકેલ લાવતા રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું, ઊંટને સ્વતંત્ર રીતે આગળ વધવા દો. તે જે જગ્યાએ ઘૂંટણ ટેકવી દેશે હું ત્યાં રોકાઈશ. ઊંટ એક વિશાળ જગ્યા પર રોકાયો કે જે સહલ અને સુહૈલ નામના બે યતીમ છોકરાઓની હતી. આ જગ્યા ખજૂર સૂકવવા માટે અને ખેતી કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી હતી. તેની સૌથી નજીકવાળું ઘર અબૂ અય્યૂબ અન્સારીનું હતું. તેમની માતાને તક મળી ગઈ અને તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)નો સામાન ઉપાડીને પોતાના ઘરમાં મૂકી દીધો.

અબૂ અય્યૂબ અન્સારી રસૂલલ્લાહ (સ.)ના મેઝબાન બનવાનું ગૌરવ મળવાના કારણે ઘણા ખુશ થયા. રસૂલલ્લાહ (સ.) તેમના ઘરમાં ત્યાં સુધી રોકાયા કે જ્યાં સુધી મસ્જિદની પાસે રસૂલલ્લાહ (સ.)નું ઘર તૈયાર ન થયું.

જે જગ્યાએ ઊંટ રોકાયો હતો એ જગ્યાએ હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મસ્જિદ બનાવવાની ઈચ્છા દર્શાવી. યતીમો ઈચ્છતા હતા કે તે જગ્યા હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ભેટમાં આપી દે, પરંતુ હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમની આ રજૂઆત સ્વીકારી નહીં અને તેમને જગ્યાની કિંમત આપી દીધી કે જે કિંમત દસ સોનાના દીનાર હતા.

જમીન ખરીદી લીધા પછી મેદાનમાંથી ઝાડ હટાવી લેવાયાં અને ત્યાં ૫૪ ગજ પહોળી અને ૬૦ ગજ લાંબી મસ્જિદ માટી અને ગારાથી બનાવવામાં આવી. તેની છત ખજૂરના ઝાડના લાકડાંની બનાવવામાં આવી અને તેને ખજૂરની ડાળીઓ અને પાંદડાઓ વડે ઢાંકી દેવામાં આવી. તેની એક બાજુ રસૂલલ્લાહ (સ.) અને તેમની અહલેબૈત માટે ઘર બનાવવામાં આવ્યા અને બીજી બાજુએ મદીનાના ૭૦ જેટલા ગરીબ લોકો કે જેમનાં પોતાનાં ઘર ન હતાં તેમને ઘર ફાળવવામાં આવ્યાં. આ કમરાને ‘સુફ્ફા’ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

બાંધકામના કાર્યમાં મોહાજિરોએ અને અન્સારોએ બરાબરનો ભાગ લીધો. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતે પણ બાંધકામના કાર્યમાં ભાગ લીધો. જો કે શરૂઆતમાં ઈમાન લઈ આવનારાઓના એક અને વફાદાર સહાબી અમ્માર ઇબ્ને યાસિર રસૂલલ્લાહ (સ.)ને વધારે કામ કરવા નહોતા દેતા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)નું કામ પણ પોતે જ કરી નાખતા હતા.

અમ્માર ઇબ્ને યાસિર મસ્જિદના પાયાનું કામ શરૂ કરનારા પહેલા માણસ હતા. એક દિવસ રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મોહબ્બતથી તેમના શરીર ઉપર એટલે કે અમ્માર ઇબ્ને યાસિરના શરીર ઉપર લાગેલી માટી ઝાટકતાં ઝાટકતાં ફરમાવ્યું કે, “અય અમ્માર ! તમને જાલિમોનું એક ટોળું ત્યારે કતલ કરશે કે જ્યારે તમે તેમને હકની દાવત આપી રહ્યા હશો.”

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આ ભવિષ્યવાણી વિષે બધા જાણતા હતા અને ૩૮ વર્ષ પછી અમ્માર ઇબ્ને યાસિર સિફ્ફીનના જંગમાં મૌલા અલી (અ.) તરફથી મુઆવિયા સામે લડતાં લડતાં શહીદ થયા.

આ મસ્જિદ બિલકુલ સીધી સાદી હતી તેમ છતાં તે ઇસ્લામની તારીખમાં સર્વશ્રેષ્ઠ હતી. આ મસ્જિદ મદીનાની અંદર મુસલમાનોની પ્રવૃત્તિનું કેન્દ્ર બની ગઈ. અહીં દરરોજની પાંચ ટાઈમની નમાઝ અને જુમ્આની નમાઝ પઢાવવામાં આવતી હતી. આ મસ્જિદમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ લોકોને અલ્લાહના દીનની તબ્લીગ કરી અને હજારો લોકો મુસલમાન થઈ ગયા.

રસૂલલાહ (સ.)ની હિજરત પહેલાં મદીનાનું નામ યસરિબ હતું, પરંતુ રસૂલલાહ (સ.)ના આગમન પછી આ શહેર મદીનતુન્નબવી અને ટૂંકમાં મદીના તરીકે ઓળખવા લાગ્યું. મદીનતુન્નબવીનો અર્થ નબીનું શહેર એવો થાય છે. ત્યાંની મસ્જિદ મદીનતુન્નબવી તરીકે ઓળખાઈ અને આજે પણ ત્યાં ઊભી છે, જો કે અત્યારે તેનો ઘણો વિસ્તાર કરવામાં આવ્યો છે.

સબક 6 : મુઆખાતનું એલાન

મદીના આવ્યા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) સામે એક નવી સમસ્યા આવી. અહીં પહેલ વહેલી વખત મુસલમાનોનું કેન્દ્રીયકરણ થયું હતું અને મુસ્લિમ રાજ્યની સ્થાપના માટે તૈયારી કરવી જરૂરી થઈ ગઈ હતી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ત્રણ મુખ્ય સમસ્યાઓ હતી. તે આ પ્રમાણે છે :

1. મક્કાના કુરેશના હુમલાનો ખતરો અને સાથે સાથે આખા અરબસ્તાનના બુતપરસ્તોના હુમલાનો ખતરો.
2. મદીના શહેરમાં અને તેની આજુબાજુ એવા યહૂદીઓની હાજરી કે જેમની પાસે ઘણી દોલત હતી.
3. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પોતાના સમર્થકો વચ્ચે થતાં મતમતાંતર.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સૌથી પહેલાં મુસલમાનોની પોતાની સમસ્યાઓનો સામનો કર્યો તેમાં બે મુખ્ય મુદ્દા હતા :

1. જે લોકો મક્કાથી હિજરત કરીને આવ્યા હતા એટલે કે મુહાજિરીન અને જેઓ મદીનાના સ્થાનિક રહેવાસી હતા એટલે કે અન્સાર. આ બન્ને લોકો જુદા જુદા

માહોલમાં ઉછેર પામ્યા હતા એટલે તેમના વિચારોમાં અને તેમની સભ્યતામાં ઘણો ફેર હતો.

2. અન્સારની અંદર પણ ઔસ અને ખઝરજ એમ બે કબીલાના લોકો હતા કે જેઓ એકબીજાના કટૂટર દુશ્મનો હતા અને ૧૦૦ વર્ષ કરતાં વધારે વર્ષોથી એકબીજાની સાથે લડતા રહેતા હતા.

સૌથી પહેલી વાત જે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કરી તે એ કે ઔસ અને ખઝરજ કબીલાના લોકો વચ્ચે સુલેહ કરાવી દીધી. ઈસ્લામની છત્રછાયામાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમની અંદર એકતા કરાવી દીધી અને તેમને જૂનાં વેરઝેર ભૂલી જવાનું કહ્યું.

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુહાજિરીનની જરૂરિયાત ઉપર ધ્યાન આપ્યું. આ બહાદુર મુસલમાનોએ પોતાની બધી માલમિલકત મક્કામાં છોડીને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સાથે મદીના હિજરત કરી હતી એટલે હવે તેમની પાસે કોઈ માલમિલકત હતી નહીં. અલ્લાહના હુકમથી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુહાજિરીન અને અન્સાર વચ્ચે ભાઈચારાની એટલે કે મુઆખાતની સ્થાપના કરી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ દરેક મુહાજિરની કોઈને કોઈ અન્સાર સાથે જોડી બનાવી દીધી અને દરેક જોડીને ભાઈ તરીકે જાહેર કરી દીધી. અન્સારે દર્યાદિલી દેખાડીને પોતાના નવા ભાઈઓને પોતાની અડધી દોલત તેમને આપી દીધી કે જેથી તેઓ મદીનામાં આરામથી રહી શકે.

મુઆખાત પૂરી થઈ ગઈ પછી ફક્ત મૌલા અલી (અ.) બાકી રહી ગયા. મૌલા અલી (અ.)એ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પૂછ્યું કે, “મારો ભાઈ કોણ બનશે ?” રસૂલલ્લાહ (સ.)એ એલાન કર્યું કે, “અય અલી ! તમે દુનિયામાં અને આખિરતમાં મારા ભાઈ છો.”

આ સીધી સાદી પદ્ધતિ વડે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બધા મુસલમાનો વચ્ચે એકતા કાયમ કરી દીધી. આ એકતા કાયમ થઈ ગઈ એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને બીજી બે સમસ્યાઓ તરફ ધ્યાન આપવાનો મોકો મળ્યો.

તેના પછી જે સમસ્યાનો ઉકેલ રસૂલલ્લાહ (સ.) લાવ્યા તે હતી મદીનાના યહૂદીઓની સામે બધા મદીનાના નાગરિકોની સલામતીની સમસ્યા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનો અને યહૂદીઓ વચ્ચે કરારનામાનું લખાણ તૈયાર કર્યું. આ કરારનામાનું વિષયવસ્તુ ઉસૂલ વગરના અરબ લોકો માટે સારા ઉસૂલો તરફ એક હરણફાળ હતી. સૌથી પહેલી વખત અરબ લોકોનું એક બંધારણ તૈયાર થયું કે જેમાં સ્વતંત્રતા, શિસ્ત અને ઈન્સાફ જેવા ઉસૂલો દર્શાવવામાં આવ્યા. તે કરારનામાનો એક ભાગ નીચે મુજબ છે :

બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ

- યહૂદીઓમાંથી જે કોઈ ઈસ્લામ લઈ આવશે તે મુહાજિરીન અને અન્સારની મદદનો હકદાર થઈ જશે. એવો મુસલમાન અને બીજા મુસલમાનો વચ્ચે કોઈ તફાવત નહીં રહે અને તેના ઉપર કોઈ જુલમ નહીં કરે અથવા તો તેમનાથી કોઈ દુશ્મનાવટ નહીં રાખે.
- જેહાદમાં મુસલમાનોની અલગ અલગ ટુકડીઓ વારાફરતી ભાગ લેશે કે જેથી અલ્લાહની રાહમાં વધાવેલું લોહી કોઈ એક ટુકડીના ભાગમાં વધારે ન આવી જાય.
- વાદ વિવાદનો ઉકેલ લાવવાની સત્તા અલ્લાહ અને હઝરત મોહંમદ (સ.)ની રહેશે.
- જ્યારે મુસલમાનો મદીનાના રક્ષણ માટે લડાઈ કરે તો યહૂદીઓએ જંગના ખર્ચમાં પોતાનો ફાળો આપવાનો રહેશે.
- મુસલમાનો અને યહૂદીઓને પોતપોતાના મઝહબ ઉપર અમલ કરવાની સ્વતંત્રતા રહેશે.
- પાડોશી અને એવા લોકો કે જે આપણા શરણમાં આવ્યા છે, તેમનો જીવ આપણા જીવ જેટલો જ કિંમતી છે અને તેની રક્ષા કરવાની રહેશે. કુરેશ અને તેના સમર્થકોને શરણ આપવામાં નહીં આવે.
- આ કરાર પર સહી કરનારા બધા લોકોની મદીનાની સુરક્ષાની સામૂહિક જવાબદારી રહેશે.
- જ્યારે મુસલમાનો યહૂદીઓ સામે મુસલમાનોના દુશ્મનો સાથે સુલેહના કરારનો પ્રસ્તાવ મૂકે તો યહૂદીઓએ તેનો સ્વીકાર કરવાનો રહેશે અને આવો જ પ્રસ્તાવ જો યહૂદીઓ

મુસલમાનો સામે લાવે તો મુસલમાનોને તેનો સ્વીકાર કરવાનો રહેશે, સિવાય કે જ્યારે દુશ્મન ઇસ્લામ વિરોધી હોય.

“અલ્લાહ નેક લોકો અને મુત્તકી લોકોનો વલી છે અને હઝરત મોહંમદ રસૂલ (સ.) છે.”

આ પ્રકારના કરારનામાને મદીનાના મોટા ભાગના લોકોએ અપનાવી લીધો. કેટલાક યહૂદીઓ કે જેમણે શરૂઆતમાં તેનો વિરોધ કર્યો હતો તેમણે પણ પાછળથી તેમના ઉપર સહી કરી લીધી. આવી રીતે મદીનાની આંતરિક સલામતીની વ્યવસ્થા કરી લીધા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મક્કાના કુરેશના બાદ્ય ખતરા તરફ ધ્યાન આપવાનો મોકો મળ્યો.

સબક 7 : કિબ્લો બદલવાનો પ્રસંગ

જ્યારે સૌ પ્રથમ અલ્લાહે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અને બધા મુસલમાનોને દરરોજની પંજગાના નમાઝ પઢવાનો હુકમ કર્યો હતો તો તે સમયે મુસલમાનોને હુકમ હતો કે જેરૂસલેમમાં બૈતુલ મુકદ્સ તરફ મોઢું કરીને નમાઝ પઢવી. મક્કામાં ય આવી જ રીતે નમાઝ પઢાતી હતી અને હિજરત પછી મદીનામાં પણ હિજરતના સત્તરમા મહિના સુધી આવી જ રીતે નમાઝ પઢાતી રહી.

મદીનામાં યહૂદીઓ પણ પોતાની નમાઝ બૈતુલ મુકદ્સ તરફ મોઢું કરીને પઢતા હતા. તેમને આ વાત ગમતી ન હતી કે તેમનો અને મુસલમાનોનો કિબ્લો એક જ હોય અને તેમણે આ હકીકતના આધારે ઈસ્લામ અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સત્ય ઉપર આક્ષેપ કરવાની કોશિશ કરી કે તેઓ મુસલમાનોને કહેતા હતા કે હઝરત મોહંમદ (સ.) એવો દાવો કરે છે કે તેમના મઝહબની શરીઅતે પાછલી બધી શરીઅતોને મન્સૂખ કરી નાખી છે. તેમ છતાં તેમનો કોઈ સ્વતંત્ર કિબ્લો નથી અને તે યહૂદીઓના કિબ્લા તરફ મોઢું કરીને નમાઝ પઢે છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જ્યારે આ વાતની ખબર પડી તો તેઓ આ બાબતમાં વહી નાઝિલ થવાની રાહ જોવા માટે રાત્રે બહાર નીકળીને આસમાન તરફ જોતા રહેતા હતા. તે સમયે આ આયત નાઝિલ થઈ.

પારા-૧, સૂરએ બકરહ, સૂરા-૨, આયત-૧૪૪

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا

(અમે જોઈ ચૂક્યા છીએ તને તારો ચહેરો આસમાન તરફ ઉઠાવતા એટલે અમે તને વાળી દઈશું

એવા કિબ્લા તરફ કે જે તને રાજી કરી દેશે.)

એ હકીકત છે કે મુસલમાનોનો અને યહૂદીઓનો કિબ્લો એક જ હતો, તે મુસલમાનોના ઈમાનની પરીક્ષા માટે પણ હતો. મુસલમાનોના ઈમાનની પરીક્ષા આવી રીતે થવાની હતી કે જ્યારે અલ્લાહ કિબ્લાને બદલી નાખે ત્યારે જાણી લે કે કોણ કિબ્લો બદલવાનો ઈન્કાર કરે છે અથવા કોણ કિબ્લો બદલવામાં મોડું કરે છે. આ હકીકતને કુરઆને મજીદની આ આયતથી સમર્થન મળે છે.

પારા-૧, સૂરએ બકરહ, સૂરા-૨, આયત-૧૪૩

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ

يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ ۖ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۚ

(અને તું જે કિબ્લા તરફ હતો તેને અમે ફક્ત એટલા માટે બનાવ્યો હતો કે અમે જાણી લઈએ કે કોણ રસૂલ (સ.)નું અનુસરણ કરે છે અને કોણ પાછલા પગે ફરી જાય છે. અને જો કે આ ઘણી મુશ્કેલ વાત હતી, પરંતુ જેમની અલ્લાહે હિદાયત કરી દીધી તેમના માટે.)

એક દિવસ જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.) અને મુસલમાનો સાથે નમાઝ પઢી રહ્યા હતા તો અલ્લાહ તરફથી હુકમ આવ્યો કે, “બૈતુલ મુકદ્દસથી કિબ્લો બદલીને મક્કાના ખાના-એ-કા’બાને કિબ્લો બનાવી દો.” રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઝોહરની બે રકાત પૂરી કરી દીધી હતી ત્યારે હઝરત જિબ્રઈલ (અ.) અલ્લાહનો આ હુકમ લઈને નાઝિલ થયા.

હઝરત જિબ્રઈલ (અ.)એ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હાથ પકડીને તેમને મક્કાની મરિજદુલ હરામની અંદર આવેલા ખાના-એ-કા’બા તરફ ફેરવી દીધા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તરત જ નમાઝની અધવચ્ચે કિબ્લો બદલી દીધો. તેમની પાછળ મૌલા અલી (અ.)એ પણ કિબ્લો બદલવામાં કોઈ વાર કરી નહીં. નમાઝની અધવચ્ચે કિબ્લો બદલાયો એટલે બીજા બધા મુસલમાનો મુઝવણમાં પડી ગયા અને મૌલા અલી (અ.)ની માફક રસૂલલ્લાહ (સ.)નું અનુસરણ ઘણા ઓછા લોકોએ કર્યું.

જે મસ્જિદમાં આ બનાવ બન્યો તેને ‘મસ્જિદ ઝુલ કિબલતૈન’ એટલે કે ‘બે કિબ્લાવાળી મસ્જિદ’ કહેવાય છે. આજે પણ આ મસ્જિદ મદીનામાં છે અને તે મસ્જિદની અંદર બન્ને કિબ્લા જોઈ શકાય છે.

નવો કિબ્લો મદીનાથી ૪૫ અંશ (ડિગ્રી) દક્ષિણ તરફ આવેલો છે. આ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના મોઅજિઝાઓમાંનો એક મોઅજિઝો હતો કે રસૂલલ્લાહ (સ.) કોઈ પણ ખચકાટ કર્યા વગર અથવા તો કોઈ પણ વૈજ્ઞાનિક સાધન વગર અથવા તો વૈજ્ઞાનિક ગણતરી વગર બરાબર ખાના-એ-કા’બાની તરફ મોઢું કરીને ઊભા થઈ ગયા.

મુસલમાનોનો જે આજે કિબ્લો છે તે ખાના-એ-કા’બા અરબ લોકો માટે હંમેશાં સન્માનનીય રહેલો છે અને રસૂલલ્લાહ (સ.) પહેલાં પણ સન્માનનીય હતો. આ જ કારણે નવા કિબ્લાએ વધુને વધુ અરબ લોકોને ઈસ્લામ તરફ આકર્ષિત કર્યા.

સબક 8 : બદ્

હિ. સન રમા માહે જમાદીલ અવ્વલના મધ્યમાં મુસલમાનોને ખાતમી મળી કે એક તિજરતી કાફલો અબૂસુફિયાનની સરદારીમાં મક્કાથી શામ જઈ રહ્યો છે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બે માણસોને મોકલીને આ કાફલાની વધુ જાણકારી મંગાવી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બન્ને જણાને ફરમાવ્યું કે, “આ કાફલાના રસ્તા વિષે તેના સિપાહીઓની સંખ્યા વિષે અને એ કાફલો કયો માલ લઈને જઈ રહ્યો છે તે વિષે જાણકારી લઈ આવો.”

બન્ને જણાએ આવી જાણકારી પ્રાપ્ત કરી :

- તે કાફલો ઘણો મોટો છે અને તેના માલમાં બધા મક્કાવાસીઓની ભાગીદારી છે.
- આ કાફલાનો સરદાર અબૂસુફિયાન છે અને આ કાફલામાં ૪૦ સિપાહીઓ છે.
- માલ ૧૦૦૦ ઊંટો ઉપર લદાયેલો છે અને તેની કિંમત ૫૦,૦૦૦ દીનાર છે.

કારણ : કુરેશે મક્કાથી હિજરત કરી જનારા બધા મુસલમાનોની મિલકત ઉપર કબજો કરી દીધો હતો એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ નિર્ણય કર્યો કે તેની ભરપાઈમાં તેઓ મક્કાવાસીઓની મિલકતને જપ્ત કરી લેશે. મુસલમાનોએ અબૂસુફિયાનનો પીછો કર્યો, પરંતુ તેઓ તેના સુધી પહોંચી શક્યા

નહીં, પરંતુ આ કાફલાનો પાછા આવવાનો સમય નક્કી હતો કારણ કે કુરેશ હંમેશાં વહેલી શરદ ઋતુમાં સિરિઆથી મક્કા પાછા ફરતા હતા, માટે તે સમયે રસૂલલ્લાહ (સ.) મદીના છોડીને મદીનાથી ૮૦ માઈલ દૂર આવેલી બદ્રની ખીણ તરફ રવાના થયા જ્યાં તેઓ કાફલાની પાછા આવવાની રાહ જોવા લાગ્યા.

અબૂસુફિયાન જાણી ગયો કે મુસલમાનો બદ્ર પર તેની રાહ જોઈને બેઠા હશે એટલે તેણે મદદ માટે મક્કામાં એક તત્કાળ સંદેશો મોકલાવ્યો. બદ્ર શામથી મક્કાના રસ્તા વચ્ચે કાફલાના ઉતારા માટેની એક જગ્યા હતી. મક્કાવાસીઓએ તરત જ અબૂજહેલની સરદારીમાં બદ્ર ઉપર ઊભેલા મુસલમાનો સાથે લડવા માટે એક લશ્કર મોકલ્યું.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જાણકારી મળી ગઈ કે મક્કાવાસીઓનું લશ્કર આવી રહ્યું છે એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મક્કાવાસીઓ સાથે જંગ લડવાનો મુસલમાનો પાસે અભિપ્રાય માગ્યો. કેટલાક મુસલમાનોને ઈચ્છા હતી કે મદીના પાછા ફરી જઈએ, પરંતુ મિકદાદ કે જેઓ એક સાચા મુસલમાન હતા, તેઓ ઊભા થયા અને કહેવા લાગ્યા, “યા રસૂલલ્લાહ (સ.) ! અમે તમારી સાથે જ છીએ અને અમે લડીશું.”

તે દરમિયાન અબૂસુફિયાને બદ્રનો રસ્તો બદલીને બીજો રસ્તો લઈ લીધો. સુરક્ષિત મક્કા પહોંચીને તેણે અબૂજહેલને સંદેશો મોકલ્યો કે મક્કા પાછા આવી જાઓ, પરંતુ અબૂજહેલને ઘણું અભિમાન હતું એટલે તે પાછો ના ફર્યો. તેની એવી ઈચ્છા હતી કે તે પોતાના મોટા લશ્કર વડે મુસલમાનોનું દમન કરી દે.

જંગ :

બન્ને લશ્કર હિ. સન ૨ના માહે રમઝાનની ૧૭મી તારીખે ટકરાયાં. મુસલમાનોના લશ્કરમાં ફક્ત ૩૧૩ સૈનિકો હતા અને તેમની વચ્ચે બે ઘોડા અને ૭૦ ઊંટ હતા. મક્કાના લશ્કરમાં ૮૦૦ સૈનિકો, ૧૦૦ ઘોડા અને ૭૦૦ ઊંટ હતા. તેમનું લશ્કર મુસલમાનોના લશ્કર કરતાં વધારે સુસજ્જ હતું.

અરબ લોકોના રિવાજ મુજબ જંગ શરૂ થાય તે પહેલા દ્વંદ્વ યુધ્ધ થતું. ત્રણ પ્રખ્યાત સૈનિકો ઉત્બા ઈબ્ને રબિયા, શૈબા ઈબ્ને રાબીયા અને વલીદ ઈબ્ને ઉત્બા મુસલમાનોને લલકારતા આગળ આવ્યા. ત્રણ મુસલમાનો ઔફ, મઝીઝ અને અબ્દુલ્લાહ રવાહા આગળ આવ્યા, પરંતુ આ લોકો મદીનાના અન્સારમાંથી હતા એટલે ઉત્બાએ કહ્યું, “અમારે તમારી સાથે કોઈ ઝઘડો નથી. અમારી સામે તો અમારી બરોબરીના સૈનિકો મોકલો.”

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઉબૈદા, હમ્ઝા અને મૌલા અલી (અ.)ને મોકલ્યા. ઉબૈદાએ ઉત્બાનો સામનો કર્યો, હઝરત હમ્ઝાએ શૈબાનો સામનો કર્યો અને મૌલા અલી (અ.)એ તેના પ્રતિદ્વંદ્વીને તરત જ કતલ કરી દીધો, પરંતુ ઉબૈદાને ઘણી ઈજાઓ થઈ અને પાછળથી તેઓ શહીદ થઈ ગયા એટલે મૌલા અલી (અ.)એ ઉત્બાને પણ કતલ કરી દીધો. કુરેશ મુસલમાન સૈનિકોની બહાદુરી જોઈને પરેશાન થઈ ગયા અને હવે સાથે મળીને હુમલો કરવા લાગ્યા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના નાના લશ્કરને આગળ વધવા દીધું નહીં અને હુકમ કર્યો કે દુશ્મનો ઉપર તીર વડે હુમલો કરો. આ સુનિયોજિત હુમલાએ મક્કાવાસીઓની સફો તોડી નાખી. મક્કાવાસીઓની મુઝવાણ જોઈને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમના ઉપર એક સાથે હુમલો કરી દેવાનો હુકમ કર્યો. મુસલમાનોએ બહાદુરીથી લડવાનું શરૂ કરી દીધું અને બદ્રની ખીણ જંગના અવાજોથી ગુંજવા લાગી. મૌલા અલી (અ.) મક્કાવાસીઓના લશ્કરની સફો ચીરીને તેમની વચ્ચે પહોંચી ગયા અને દુશ્મન સૈનિકો ઉપર અદ્ભૂત સહેલાઈથી હુમલો કરવા લાગ્યા. મૌલા અલી (અ.)ની તાકાત અને કુશળ તલવારબાજીના કારણે મક્કાવાસીઓ હેબતાઈ ગયા અને નાસવા લાગ્યા.

થોડાક સમયમાં જંગ પૂરો થઈ ગયો અને મુસલમાનોને મોટી જીત મળી. તેમની સંખ્યા ઘણી ઓછી હતી તેમ છતાં તેઓ કામિયાબ થઈ ગયા.

મુસલમાનોના ઈમાનના કારણે અલ્લાહે જંગે બદ્રમાં મુસલમાનોનું લશ્કર દુશ્મનોને મોટું દેખાય અને મુસલમાનોને લડવાની હિંમત આવે તે માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મદદ માટે ૩,૦૦૦ ફરિશ્તા મોકલ્યા હતા. તેના વિષે કુરઆને મજીદની આ આયતો આવું ફરમાવી રહી છે.

પારા-૪, સૂરએ આલે ઈમરાન, સૂરા-૩, આયત-૧૨૩ અને ૧૨૪

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
 ﴿١٢٣﴾ اذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَ رُبُّكُمْ ثَلَاثَةَ أَلْفٍ
 مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ ﴿١٢٤﴾

(અને અલ્લાહ બદ્રમાં તમારી મદદ કરી ચૂક્યો છે જ્યારે કે તમે કમજોર હતા, માટે અલ્લાહનો તકવો કરો કે કદાચ તમે શુક્ર કરતા થઈ જાઓ. જ્યારે તેં મોમિનોને કહ્યું હતું કે શું તમારા માટે આ કાફી નથી કે તમારો રબ ! તમને વધારી દે ત્રણ હજાર નાઝિલ થનારા ફરિશ્તા વડે.)

પરિણામ :

આ જંગમાં ચૌદ મુસલમાનો શહીદ થયા જ્યારે કે ૭૦ મક્કાવાસીઓ હલાક થયા. હલાક થનારાઓમાં તેમનો સરદાર અબૂજહેલ, નૌફલ, ઉમય્યા અને અન્ય પણ શામિલ હતા તેમાંથી મૌલા અલી (અ.)એ પોતે ૩૬ને હલાક કર્યા અને બીજા બધાને હલાક કરવામાં મદદ કરી.

૭૦ લોકોને મુસલમાનોએ કેદી બનાવ્યા. મદીનાવાસીઓએ તેમની સાથે ઘણી રહેમદિલીથી વર્તન કર્યું તેમાંથી કેટલાક ઈમાન લઈ આવ્યા. “મદીનાવાળાઓ પર સલામ થાય,” પછીના દિવસો દરમિયાન એક કેદી આવી રીતે કહેતો હતો, “તેમણે અમને સવાર કર્યા અને પોતે પગપાળા ચાલ્યા, તેમણે અમને ઘઉં અને નાન તે સમયે ખાવા માટે આપ્યા કે જ્યારે તેમની પાસે આપવા માટે ઘણું ઓછું હતું અને પોતે ફક્ત ખજૂર ખાઈને સંતોષ કર્યો.”

માલદાર કેદીઓ તો ફિદીયો આપીને છૂટા થઈ ગયા અને બીજા કેદીઓને કહેવામાં આવ્યું કે દરેક કેદી દસ દસ બાળકોને લખતાં વાચતાં શિખવાડે. બાકીના બધા કેદીઓને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મક્કા પાછા જવાની રજા આપી દીધી.

બદ્રની જીતે મુસલમાનોના ઈમાનમાં વધારો કર્યો અને મક્કાના કુફરને ચેતવાણી આપી કે હવે ઈસ્લામને કમજોર ન સમજો. એ જ વર્ષે અલ્લાહે મુસલમાનો માટે રોઝા વાજિબ કરતો હુકમ નાઝિલ કર્યો. તેના અનુસંધાનમાં કુરઆને મજીદની આયત નાઝિલ થઈ.

પારા-૨, સૂરએ બકરહ, સૂરા-૨, આયત-૧૮૫

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى
وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۖ

(માહે રમઝાન એ છે કે જેમાં કુરઆનને નાઝિલ કરવામાં આવ્યું લોકો માટે હિદાયત તરીકે, અને

હિદાયતની સ્પષ્ટ નિશાનીઓ અને કુરઆન (સત્યને અસત્યના ફેર) તરીકે તો જે કોઈ

તમારામાંથી આ મહિનાને જુએ તો તેણે જોઈએ કે રોઝા રાખે અને જે કોઈ બીમાર હોય અથવા

મુસાફરીમાં હોય તો એટલી જ મુદત બીજા દિવસોમાંથી.)

સબક 9 : જંગે ઓહદ - ભાગ 1

કારણો :

મક્કાવાસીઓએ નક્કી કરી લીધું કે બદ્રની હારનો બદલો લઈને જ રહેશે. તેમની સ્ત્રીઓને માનવામાં નહોતું આવતું કે તેમના બહાદુર સૈનિકો આટલી સહેલાઈથી માર્યા જશે એટલે તેઓ તેમના પુરૂષોને તેમની કમજોરીનાં મેણાં મારવા લાગી.

અબૂસુફિયાન લોકોનો ગુસ્સો ઓસરી ન જાય એવું ઈચ્છતો હતો એટલે તેણે હુકમ આપી દીધો કે જ્યાં સુધી તે લોકો જંગમાં માર્યા ગયેલા સૈનિકો માટે તેમનો બદલી નહીં લઈ લે ત્યાં સુધી મક્કામાં કોઈ શોક સભા નહીં યોજાય. તેમનો ગુસ્સો કેટલાક યહૂદીઓના કારણે પણ વધી ગયો હતો કે જેમણે તે લોકો માટે જંગનું ઉત્તેજન આપતી શાયરીઓ લખી હતી.

તેમની ઉત્તેજના ત્યારે ઘણી વધી ગઈ કે જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કુરેશના ઈરાક તરફ જવાના બધા રસ્તા રોકી લીધા. મક્કાના સરદારોએ નક્કી કર્યું કે હવે તેમની પાસે મુસલમાનો પર હુમલો કરવાનાં ઘણાં કારણો ભેગાં થઈ ગયાં છે.

જો મુસલમાનો હારી જાય તો કુરેશના કાફલાઓને પોતાનો રસ્તો પાછો મળી જાય એટલે મક્કાવાસીઓએ આ જંગ માટે પૂરેપૂરો ફાળો આપ્યો.

સંસાધનો :

અબૂસુફિયાન મુસલમાનોની બહાદુરી વિષે જાણતો હતો અને તેને ખબર હતી કે જો તેણે મુસલમાનો સામે જીત પામવી હોય તો મુસલમાનો કરતાં વધારે સંખ્યાવાળું લશ્કર લઈ જવું પડશે એટલે તે શકીફ અને કિનાન કબીલાના લોકોને હથિયાર અને મુસાફરીનો બધો સામાન આપવાનો વાયદો કરીને સાથે લઈ આવ્યો.

તેના લશ્કરમાં આઝાદીના વાયદાની લાલચમાં મોટી સંખ્યામાં ગુલામ પણ જોડાયા. તે ગુલામોમાંનો એક વહશી ગુલામ પણ હતો તે ભાલો ફેંકવામાં ઘણો કુશળ હતો અને જો તે રસૂલુલ્લાહ (સ.) મૌલા અલી (અ.) અને હઝરત હમ્ઝા (અ.)ને કતલ કરી નાખે તો તેને આઝાદીનો વાયદો કરવામાં આવ્યો હતો.

અબૂસુફિયાનના મોટા લશ્કરમાં :

- ૭૦૦ બખ્તરધારી સૈનિકો,
- ૩૦૦૦ ઊંટ સવાર સૈનિકો,

- ૨૦૦ ઘોડેસવાર સૈનિકો અને
- કેટલાક ખ્યાદા સૈનિકો હતા.

આ લશ્કર મદીના તરફ કૂચ કરતું કરતું આવ્યું અને તેણે ઓહદની પહાડીની નીચે પડાવ નાખ્યો. તે દિવસ હિ. સન ૩ને માહે સવ્વાલની પમી તારીખ હતી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કુરેશની આ યોજનાની જાણકારી તેમના કાકા હઝરત અબ્બાસ કે જેઓ મક્કામાં જ રહેતા હતા, તેમના દ્વારા મળી ચૂકી હતી.

મુસલમાનો સાથે વિચારવિમર્શ કર્યા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ નિર્ણય કર્યો કે દુશ્મનો સાથે જંગ શહેરની બહાર જ કરવામાં આવશે.

તેનાં ત્રણ કારણો હતાં :

1. મદીનાની સાંકડી ગલીઓમાં સામ સામેની લડાઈ ઘણી અવ્યવસ્થિત થાત અને દુશ્મનના લશ્કર સામે બધા સૈનિકો એક સાથે ઊભા રહી શકત નહીં, તે ઉપરાંત એક વાર દુશ્મન શહેરમાં દાખલ થઈ જાય તે પછી સ્ત્રીઓ અને બાળકોનો જીવ જોખમમાં મૂકાઈ જાય.

2. આવું પણ શક્ય હતું કે કદાચ દુશ્મન આખા શહેરને ઘેરી લે અને શહેરની બહાર નીકળતા બધા રસ્તા ઉપર કાબૂ મેળવી લે, આવું કરવાથી મુસલમાનોનો જુસ્સો તૂટી જાય.
3. રસૂલલ્લાહ (સ.), કેટલાક મુનાફિકો, જેવા કે અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉબૈદ, પર ભરોસો નહોતો રાખતા અને તેમને ડર હતો કે આવા લોકો મુસલમાનો વચ્ચે રહીને શહેરમાં મુસલમાનોને નુકસાન પહોંચાડશે.

કુરેશ સાથે લડાઈ કરવા રસૂલલ્લાહ (સ.) ૧૦૦૦ માણસોની સાથે મદીનાથી ત્રણ માઈલ દૂર ઓહદ પર આવ્યા. અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉબૈદ કે જેની ઈચ્છા હતી કે જંગ મદીનાની અંદર થાય, તે પોતાનું ૩૦૦ માણસોનું લશ્કર લઈને મેદાન છોડીને પાછો ચાલ્યો ગયો. તેણે બહાનું કાઢ્યું કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેની સલાહ મુજબ અમલ કર્યો નહીં અને તેના કરતાં નાની ઉંમરના લોકોના કહેવા ઉપર અમલ કર્યો.

હવે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના લશ્કરમાં :

- ૬૦૦ પ્યાદા સૈનિકો
- ૧૦૦ બખ્તરધારી સૈનિકો અને
- બે ઘોડા રહી ગયા હતા.

જંગ :

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના લશ્કરની સફો બાંધવાનું શરૂ કર્યું. ૫૦ તીરંદાજોને ઓહદની પહાડીઓ વચ્ચેના દરો પર ગોઠવવામાં આવ્યા કે જો દુશ્મન પાછળથી હુમલો કરે તો તેઓ તેની સામે લડી શકે. તેમને કડક હુકમ હતો કે પોતાની જગ્યા ન છોડે પછી ભલે મુસલમાનો જીતી રહ્યા હોય કે હારી રહ્યા હોય.

રસૂલલ્લાહ (સ.) જાણતા હતા કે મુસલમાનોને ચિંતા હશે કે તેમની સંખ્યા ઘણી ઓછી છે એટલે મુસલમાનોનો જુસ્સો મજબૂત કરવા તેમણે એક ખુત્બો આપ્યો. તેમણે ફરમાવ્યું,

“દુશ્મનો સાથે લડાઈ કરવી ઘણી મુશ્કેલ છે અને ફક્ત એ જ લોકો કે જેઓ હિદાયત પામેલા છે અને જેમને અલ્લાહની મદદ મળેલ છે, તે જ સાબિતકદમ રહેશે. યાદ રાખો કે અલ્લાહ તેમની સાથે છે કે જેઓ તેમની ઈતાઅત કરે. હવે શયતાન તેનો વલી છે કે જે અલ્લાહની નાફરમાની કરે. જેહાદમાં મક્કમ રહો અને જેહાદ વડે અલ્લાહની રહેમત કમાઓ કે જેનો અલ્લાહે વાયદો કર્યો છે. કોઈ પણ આ દુનિયામાં અલ્લાહની ઈચ્છા વગર મરતો નથી.

પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને હુકમ કર્યો કે, “જ્યાં સુધી તમને જંગ શરૂ કરવાનું કહેવામાં ના આવે ત્યાં સુધી શરૂઆત ન કરતા.”

અબૂસુફિયાને મક્કાવાસીઓના લશ્કરને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી દીધું હતું. બખ્તરધારીઓને વચ્ચે રાખવામાં આવ્યા હતા. તૈયારીઓ પૂરી થઈ ચૂકી હતી અને મુસલમાનોનું નાનકડું લશ્કર કુફરાના મોટા લશ્કર સામે ઊભું હતું. મુસલમાનો ઈસ્લામના રક્ષણ ખાતર પોતાનો જીવ આપી દેવા તૈયાર હતા.

સબક 10 : જંગે ઓહદ - ભાગ 2

જે માણસે જંગે ઓહદ શરૂ કર્યો તે હતો તલ્હા ઈબ્ને અલી. તલ્હા કે જે અબૂસુફિયાનના લશ્કરનો મહાન યોધ્ધા હતો. તે મેદાનમાં ઊતર્યો અને તેણે મુસલમાનોને દ્વદ્વ યુધ્ધ માટે પડકાર ફેંક્યો. તેનો પડકાર મૌલા અલી (અ.)એ સ્વીકારી લીધો અને થોડાક સમયમાં મેદાનમાં તલ્હાની લાશ પડી હતી. તે પછી તેના લશ્કરનો અલમ તેના બે ભાઈઓએ લીધો, પરંતુ મુસલમાનોના તીરોથી તે બન્ને ટુકડે ટુકડા થઈ ગયા.

તે પછી મક્કાવાસીઓના લશ્કરનો અલમ એક પછી એક નવ લોકોએ સંભાળ્યો, પરંતુ દરેકને મૌલા અલી (અ.)એ જાહન્નમ વાસિલ કર્યા. તે પછી એક હબશી સૈનિક કે જેનું નામ સવાબ હતું તે મેદાનમાં ઊતર્યો. તેનું શરીર મજબૂત હતું અને દૂરથી તે ભયાનક લાગતો હતો. તેને જોઈને કોઈ પણ મુસલમાને આગળ આવવાની હિંમત કરી નહીં. આ માણસને મૌલા અલી (અ.)એ એક જ વારમાં મારી નાખ્યો.

જ્યારે અબૂસુફિયાને જોયું કે તેના માણસો ખૂબ જ સહેલાઈથી કતલ થઈ રહ્યા છે તો તેણે એક સાથે હુમલો કરવાનો હુકમ આપી દીધો. બન્ને લશ્કર આપસમાં ટકરાયા અને વાતાવરણ હથિયારના અવાજથી ગુંજી ઊઠ્યું. મુસલમાનોના લશ્કરમાંથી હઝરત હમ્ઝા, અબૂદુજ્જના અને

મૌલા અલી (અ.)એ બહાદુરીથી લડત આપી અને તેમણે દુશ્મનના લશ્કરમાં અફરાતફરી ફેલાવી દીધી.

તે સમયે હબશી ગુલામ વહશી છાનામાનો હઝરત હમ્ઝાની પાછળ આવી ગયો અને ખૂબ જ ઝડપથી અને ચોક્કસ નિશાનાથી તેણે હઝરત હમ્ઝાના પેટમાં ભાલો ફેંકીને તેમને શહીદ કરી દીધા.

મુસલમાનોએ દુશ્મનો ઉપર હુમલો ચાલુ રાખ્યો અને મક્કાવાસીઓ હિંમત હારવા લાગ્યા. તેમના ઘણા લોકો મરી ગયા એટલે તેમનાથી વધારે સહન ન થયું અને તેઓ મેદાન છોડીને ભાગી ગયા.

આ તબક્કે મુસલમાનોએ એક એવી મોટી ભૂલ કરી નાખી કે જે તેમને ઘણી મોંઘી પડી. હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.)નો હુકમ ન હતો કે દુશ્મનોને મેદાનની બહાર ખદેડી મૂકે, પરંતુ મુસલમાનોએ પોતાના હથિયાર નીચે મૂકી દીધા અને માલે ગનીમત ભેગો કરવામાં વ્યસ્ત થઈ ગયા.

દરો ઉપર ઊભેલા તીરંદાજ સમજ્યા કે જંગ પૂરો થઈ ગયો એટલે તેમાંથી મોટા ભાગના લોકો પહાડી ઉપરથી ઊતરીને પોતે પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હુકમનું ઉલ્લંઘન કરીને માલે ગનીમત ભેગો કરવા માટે દોડ્યા.

મક્કાવાસીઓના લશ્કરનો એક સરદાર ખાલિદ ઈબ્ને વલીદ કે જે પોતે પણ ભાગી રહ્યો હતો, જ્યારે તેણે જોયું કે તીરંદાજ નીચે ઊતરી આવ્યા છે અને તેની પાસે મુસલમાનો ઉપર પાછળથી હુમલો કરવાની તક છે તો તેણે પોતાના માણસોને ભેગા કર્યા અને મુસલમાનો ઉપર પાછળની તરફથી એક ભયંકર હુમલો કરી દીધો.

મુસલમાનો આ હુમલા માટે તૈયાર જ ન હતા અને તેમને ખબર જ ના પડી કે હવે શું કરવું. મુઝવણ એટલી વધી ગઈ કે તેમની સફો અસ્તવ્યસ્ત થઈ ગઈ. આ જોઈને મક્કાવાસીઓના બાકીના લશ્કરે સામેથી હુમલો કરી દીધો.

મુસલમાનોના લશ્કરના અલમદાર મુસ'અબ ઈબ્ને ઉમૈર શહીદ થઈ ગયા. તેમનો ચહેરો રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ચહેરા મુબારકથી મળતો આવતો હતો એટલે મક્કાવાસીઓએ એલાન કરી દીધું કે રસૂલલ્લાહ (સ.) કતલ થઈ ચૂક્યા છે તેના કારણે મુસલમાનોના લશ્કરમાં વધુ અફરાતફરી અને નિરાશા ફેલાઈ ગઈ.

ઘણી જાણીતી હસ્તીઓને આઘાત લાગ્યો. કેટલાક નાજુક દિલના લોકો જેવા કે અબૂબકર અને ઉમર ઇબને ખત્તાબ પોતાની તલવાર ફેંકી દઈ કહેવા લાગ્યા કે, “રસૂલલ્લાહ (સ.) જ નથી રહ્યા તો હવે લડવાથી શું ફાયદો ?” ઉસ્માન પણ ભાગી ગયા. તેઓ એટલા દૂર ભાગી ગયા હતા કે ત્રણ દિવસ પછી મદીના પાછા આવ્યા.

બીજી તરફ ઘણા બહાદુર સૈનિકો વફાદાર જ રહ્યા અને છેલ્લા શ્વાસ સુધી લડવા માટે મક્કાવાસીઓની સફોની વચ્ચે ધૂસી ગયા, આવું ચાલતું રહ્યું એટલામાં એક મુસલમાને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને જોઈ લીધા અને પૂરી તાકાતથી મોટા અવાજે એલાન કરવા લાગ્યો કે, “રસૂલલ્લાહ (સ.) સલામત છે.” મુસલમાનોને તેમનો જુસ્સો પાછો મળી ગયો, પરંતુ હવે મક્કાવાસીઓનો નિશાનો રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર હતો. મક્કાવાસીઓએ તેમના ઉપર હુમલો કરી દીધો અને તેમના એક સૈનિકની તલવારથી તેમના ઉપરના બે દાંત મુબારક શહીદ થઈ ગયા. રસૂલલ્લાહ (સ.) એક ખાડાની અંદર પડી ગયા કે જ્યાંથી મૌલા અલી (અ.)એ તેમને શોધી લીધા અને મક્કાવાસીઓના સતત થતા ભયાનક હુમલાથી તેમને બચાવતા રહ્યા.

આ જંગમાં મૌલા અલી (અ.) એક કુશળ સૈનિક તરીકે મશહૂર થઈ ગયા અને તલવારબાજીમાં તેમની કુશળતાને બધા લોકો માની ગયા. તેઓ એટલા જોરથી લડ્યા કે તેમની પોતાની તલવાર તૂટી ગઈ એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને પોતાની તલવાર ઝુલ્ફિકાર આપી દીધી.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૭, સૂરએ હદીદ, સૂરા-૫૭, આયત-૨૫

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ
لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

(અને અમોએ લોકું ઊતાર્યું જેમાં (લડાઈનું) સખત બળ છે અને લોકોના માટે લાભો પણ અને
આ હેતુથી પણ કે અલ્લાહ એ જાણી લે કે તેને જોયા વિના તેની તથા રસૂલોની કોણ સહાય કરે
છે. નિ:સંશય અલ્લાહ મહાન બળવાન અને સમર્થ છે.)

મૌલા અલી (અ.)ની બહાદુરીની પ્રશંસા કરતો હઝરત જિબ્રઈલ (અ.)નો અવાજ આસમાનમાં
સંભળાયો. હઝરત જિબ્રઈલ (અ.) ફરમાવી રહ્યા હતા,

“લા સૈફ ઇલ્લા ઝુલ્ફિકાર, લા ફતા ઇલ્લા અલી.” એટલે કે “કોઈ તલવાર નથી ઝુલ્ફિકાર જેવી
અને કોઈ બહાદુર નવયુવાન નથી અલી જેવો.”

મક્કાના લશ્કરે બાજી પલટી દીધી હતી, પરંતુ તે બધા એટલા થાકી ચૂક્યા હતા કે ન તો તેઓ મદીના ઉપર હુમલો કરી શક્યા કે ન તો મુસલમાનોને ઓહદની પહાડીઓની ઊંચાઈથી દૂર ખદેડી શક્યા. તેમણે મુસલમાનોની લાશો અને જખ્મી મુસલમાનો ઉપર ભયાનક જુલ્મ કરીને પોતાની વેરઝેરની ભૂખ મટાડી. તેમણે મુસલમાનોના કાન અને નાક કાપી નાખ્યા અને તેમની લાશોને પાયમાલ કરી દીધી. હઝરત હમ્ઝા જેવા બહાદુર પણ શહીદ થઈ ચૂક્યા હતા. અબૂસુફિયાનની પત્ની હિંદે તેમનું કલેજું બહાર કાઢીને ચાવ્યું.

મુસલમાનોની હાર તેમના માટે એક પરીક્ષા હતી. જંગની રાતમાંથી તેઓ વધુ જુરસા અને દ્રઢ નિશ્ચયની સાથે તેમનું ઈમાન અને ઈસ્લામનું રક્ષણ કરવા પાછા ઊભા થઈ ગયા.

મુસલમાનોમાં ૭૦ લોકો શહીદ થયા હતા અને મૌલા અલી (અ.) સહિત ૭૦ વધુ જખ્મી થયા હતા. મક્કાવાસીઓના લશ્કરમાં ૨૨ લોકો માર્યા ગયા હતા તેમાંથી બાર મૌલા અલી (અ.)ના હાથે માર્યા ગયા હતા.

સબક 11 : અહઝાબ

જ્યારે બની કૈનુકાના યહૂદીઓને તેમની શરારતોના કારણે મદીનાથી બહાર કાઢી દેવામાં આવ્યા તો તેમની સાથે રહેનારો કબીલો બની નુઝૈર ગુસ્સે થઈ ગયો. તે કબીલાવાળા ઈસ્લામના કટ્ટર દુશ્મન બની ગયા અને મુસલમાનોને નુકસાન પહોંચાડવાનો મોકો મળે તેની રાહ જોવા લાગ્યા.

એક વખત રસૂલલ્લાહ (સ.) કેટલાક સહાબીઓની સાથે બની નુઝૈરના કિલ્લા ઉપર ગયા. રસૂલલ્લાહ (સ.) કિલ્લાની બહાર દરવાજો ખુલવાની રાહ જોઈ રહ્યા હતા એવામાં યહૂદીઓએ કેટલાક માણસોને કિલ્લાની દીવાલ પરથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ના માથા ઉપર મોટો પથ્થર ફેંકીને તેમને કતલ કરવા માટે મોકલ્યા. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને તેમની આ યોજના વિષે છેલ્લી ઘડીએ ખબર પડી ગઈ અને તેઓ ત્યાંથી પાછા ફર્યા. બની નુઝૈરે મુસલમાનો સાથે કરેલો સુલેહનો કરારભંગ કરી દીધો હતો એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને મદીના છોડી દેવા માટે દસ દિવસ આપ્યા. થોડીક આનાકાની કર્યા પછી તેમણે મદીના છોડી દીધું. મદીના છોડતા સમયે તેમણે પોતાનાં ઘરોનો ધ્વંસ કરી દીધો કે જેથી મુસલમાનો તેમના ઉપર કબજો ના કરી શકે. તેમને હથિયાર સિવાય બંધી મિલકત સાથે લઈ જવાની છૂટ આપવામાં આવી. તેમની અંદરથી કેટલાક શામ ચાલ્યા ગયા અને કેટલાક ખૈબરમાં યહૂદીઓની સાથે સ્થાયી થઈ ગયા.

ખૈબરમાં સ્થાયી થયા પછી બની નુઝૈરે મુસલમાનો સાથે બદલો લેવાનું નક્કી કર્યું. તેમણે મક્કાના કુરેશ સાથે સંપર્ક કર્યો અને યહૂદીઓમાંથી વીસ સરદારો અને કુરેશમાંથી ૫૦ સરદારોએ ખાના-એ-કા'બામાં એક કરારનામું લખ્યું અને તેના ઉપર સહીઓ કરી કે જ્યાં સુધી તેઓ જીવિત રહેશે ત્યાં સુધી તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.) સાથે લડતા રહેશે. એ પછી યહૂદીઓએ અને કુરેશે પોતાના સહયોગી કબીલાઓ સાથે સંપર્ક કર્યો અને અનેક કબીલાઓમાં મદદ મેળવવા માટે પોતાના પ્રતિનિધિ મોકલ્યા. આવી રીતે ૧૦,૦૦૦ સૈનિકો ભેગા થઈ ગયા પછી તેઓ અબૂસુફિયાનની સરદારીમાં મદીના તરફ કૂચ કરતા આવ્યા.

જ્યારે જંગની આવી તૈયારીઓના સમાચાર મદીના સુધી પહોંચ્યા તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના સહાબીઓથી મશ્વેરો માગ્યો. સલમાન ફારસીએ સલાહ આપી કે જે બાજુથી મદીના અસુરક્ષિત છે તે બાજુએ ઊંડો અને પહોળો ખાડો ખોદવામાં આવે. આ યોજનાને સ્વીકૃતિ મળી ગઈ અને મુસલમાનો દસ દસની ટુકડીઓમાં વહેંચાઈ ગયા. દરેક ટુકડીની જવાબદારી દસ વાર ખાડો ખોદવાની હતી.

આ કાર્યોમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતે પણ ભાગ લીધો. આ ખાડા અથવા ખંદકને સમયસર ખોદી નાખવામાં આવ્યો. દુશ્મનોનું લશ્કર મદીના પહોંચે તેના ત્રણ દિવસ પહેલાં ખંદક તૈયાર

થઈ ચૂકી હતી. મુસલમાનોના લશ્કરમાં ફક્ત ૩૦૦૦ સૈનિકો હતા. તેમણે મદીનાથી થોડા માઈલ દૂર પડાવ નાખ્યો.

તે દરમિયાન બની નુઝેરના સરદારે મદીનામાં રહેતા કેટલાક યહૂદીઓની સાથે ગુપ્ત રીતે મુલાકાત કરી. તેણે યહૂદીઓ પાસેથી મુસલમાનો સાથે કરેલા સુલેહના કરારને ભંગ કરવાની સંમતિ મેળવી લીધી. આવી રીતે મદીનામાં આંતરિક રીતે પણ મુસલમાનો ખતરામાં પડી ગયા. યહૂદીઓ સ્ત્રીઓ અને બાળકોને ત્રાસ આપવા લાગ્યા. જ્યારે રસૂલુલ્લાહ (સ.)ને આ વાતની જાણ થઈ તો તેમણે મદીના શહેરમાં પહેરો રાખવા માટે ૫૦૦ માણસોને પાછા મોકલ્યા.

જ્યારે દુશ્મનોનું લશ્કર મદીનાની નજીક આવી ગયું તો તેમને ખંદક જોઈને ઘણું આશ્ચર્ય થયું કારણ કે અરબ લોકો માટે આ એક નવી વસ્તુ હતી. તેમણે ખંદકને પાર કરવાની દિવસ રાત કોશિશ કરી, પરંતુ દરેક વખતે મુસલમાન સૈનિકોએ તેમને પાછા ખદેડી દીધા. નિરાશ થઈને દુશ્મનો મુસલમાનો ઉપર તીર અને પથ્થર વરસાવવા લાગ્યા.

છેવટે અમ્ર ઈબ્ને અબ્દે વદ સહિત કેટલાક કુરેશના સૈનિકો એવી જગ્યાએથી કે જ્યાં પહોળાઈ થોડી ઓછી હતી ત્યાંથી ખંદકને પાર કરવામાં સફળ થઈ ગયા.

અમ્ર અરબસ્તાનનો એક મહાન યોધો હતો. જંગમાં તેને ૧૦૦૦ યોધા બરાબર માનવામાં આવતો હતો. તે મુસલમાનોને લડાઈ માટે પડકાર ફેંકવા લાગ્યો, પરંતુ તેની ખ્યાતિના કારણે મુસલમાનો ખચકાતા હતા. ત્રણ વખત હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનોને તેની સાથે લડાઈ કરવાનો આગ્રહ કર્યો. ત્રણેય વખત મૌલા અલી (અ.) ઊભા થઈ ગયા. છેવટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને પોતાની તલવાર અને દસ્તાર (પાઘડી) આપીને રજા આપી દીધી. મૌલા અલી (અ.) મેદાનમાં ગયા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું, “સંપૂર્ણ ઈમાન સંપૂર્ણ કુફર તરફ જઈ રહ્યું છે.”

જ્યારે અમ્રે મૌલા અલી (અ.)ને ઓળખી લીધા તો તેણે લડાઈ કરવાનો ઈન્કાર કરી દીધો. તે કહેવા લાગ્યો કે, “અબૂતાલિબ મારા મિત્ર હતા અને હું મારા મિત્રના દીકરાને મારી નાખવા નથી માગતો.” મૌલા અલી (અ.)એ તેને કહ્યું કે, “મારી ચિંતા ન કર કારણ કે જો હું મરી જઈશ તો મને જન્મતમાં જગ્યા મળશે અને તારો અંત દોઝખમાં થશે.”

પછી મૌલા અલી (અ.)એ અમ્રને યાદ અપાવ્યું કે તેણે એક વાર એવું કહ્યું હતું કે જો તેનો પ્રતિદ્વંદ્વી ત્રણ વસ્તુ માગશે તો હું તેને તેમાંથી કોઈ પણ એક આપીશ. અમ્રે કહ્યું કે, “હા, મેં આવું કહ્યું હતું.” પછી મૌલા અલી (અ.)એ અમ્રને કહ્યું કે, “હું આ ત્રણ વસ્તુ માગું છું.”

- ઈમાન લઈ આવો અથવા
- મક્કા પાછા ચાલ્યા જાઓ અથવા
- ઘોડા પરથી નીચે ઊતરી જાઓ કારણ કે હું ઘોડા ઉપર સવાર નથી.

અમે ત્રીજી બાબત સ્વીકારી લીધી અને ઘોડા પરથી નીચે ઊતરી ગયો. બન્ને વચ્ચે ભયાનક જંગ શરૂ થઈ ગયો.

થોડા સમય સુધી બન્નેની આજુબાજુ એટલી બધી ધૂળ ઊડતી રહી કે કોઈને ખબર ન પડી કે શું થઈ રહ્યું છે ? અમે મૌલા અલી (અ.)ના માથા ઉપર પૂરી તાકાતથી વાર કર્યો, જો કે મૌલા અલી (અ.)એ તેને પોતાની ઢાલ વડે રોકી લીધો તેમ છતાં તેનો વાર ઢાલની આરપાર નીકળી ગયો અને મૌલા અલી (અ.)ના માથા પર વાગી ગયો. મૌલા અલી (અ.)એ પછી અમ્રના પગ ઉપર વાર કર્યો જેના કારણે અમ્ર પડી ગયો. અચાનક અલ્લાહો અકબરનો અવાજ મૌલા અલી (અ.) તરફથી બુલંદ થયો અને મૌલા અલી (અ.)એ અમ્રનું માથું શરીરથી જુદું કરી નાખ્યું. અમ્રના કતલના કારણે જે અન્ય યોધાઓ ખંદકને પાર કરીને આવ્યા હતા તે ભાગી છૂટ્યા.

અહીં આ ત્રણ બાબતોને લીધે જંગનો અંત આવ્યો :

1. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કેટલાક કબીલાઓ કે જે કુરેશની સાથે જંગ કરવા આવ્યા હતા તેમની સાથે સુલેહનો કરાર કરી લીધો.
2. અમ્ર ઇબ્ને અબ્દે વદના મરી જવાથી દુશ્મનોની હિંમત તૂટી ગઈ.
3. શિયાળાની ઠંડી એટલી વધારે હતી કે ઘોડા મરી રહ્યા હતા અને તેમનો ખોરાક ખૂટી રહ્યો હતો.

છેવટે રસૂલલ્લાહ (સ.) એ જગ્યાએ ગયા કે જ્યાં આજે ‘મસ્જિદુલ ફતહ’ ઊભેલી છે અને અલ્લાહ પાસે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મદદની દુઆ માગી. એક ભયાનક વંટોળ ઊભો થયો અને તેણે દુશ્મનોના ખૈમા ઉપેડી નાખ્યા અને તેમનો બધો સામાન આમતેમ ઉડવા લાગ્યો. આ જોઈને તેમનું લશ્કર ડરી ગયું. મક્કાવાસીઓ અને યહૂદીઓ મેદાન છોડીને ભાગી ગયા. આ જંગને ‘જંગે અહઝાબ’ એટલે કે જુદા જુદા કબીલાઓના લશ્કર સાથે જંગ અથવા ‘જંગે ખંદક’ કહેવામાં આવે છે. મુસલમાનો આ જંગમાં ઓછી સંખ્યામાં હોવા છતાં વિજયી થયા.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૧, સૂરએ અહઝાબ, સૂરા-૩૩, આયત-૮

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا ۖ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

بَصِيرًا ﴿٩﴾

(અય કે જેઓ ઈમાન લાવ્યા, યાદ કરો કે તમારા ઉપર અલ્લાહની નેઅમતને જ્યારે તમારી પાસે
લશ્કરો આવ્યાં હતાં તો અમે તેમના ઉપર પવનને મોકલ્યો અને એવાં લશ્કરોને મોકલ્યાં કે જેમને
તમે નહોતાં જોયાં અને તમે જે કાંઈ કરી રહ્યા છો, અલ્લાહ તેને જોનારો છે.)

સબક 12 : બૈઅતે રિઝવાન

હિ.સન પમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) ઉપર બધા મુસલમાનો ઉપર હજ વાજિબ કરતો અલ્લાહનો હુકમ નાઝિલ થયો. તે પછીના વર્ષમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સપનામાં જોયું કે તેઓ પોતાના સહાબીઓની સાથે હજ કરી રહ્યા છે એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફેસલો કર્યો કે તેઓ એ વર્ષે હજ ઉપર જશે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનોની વચ્ચે એવું એલાન કર્યું કે તેઓ હિ. સન ૬ના માહે ઝિલ્કાદમાં મક્કા હજ કરવા જવા માગે છે. પોતાના વતન પાછા જવાનો મોકો મળશે તે સાંભળીને મુહાજિરો ઘણા ખુશ થઈ ગયા. અન્સાર પણ હજમાં જવા માટે આતુર હતા. બધા મળીને ૧૪૦૦ મુસલમાનો રસૂલલ્લાહ (સ.)ની સાથે મક્કા હજ કરવા જવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સમયસર મદીના છોડી દીધું અને પોતાની આગળ રસ્તાનું નિરીક્ષણ કરવા માટે અને કુરેશના ખતરાની ચેતવણી આપવા માટે લોકોની એક ટુકડી મોકલી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનોને હુકમ કર્યો કે તલવાર સિવાય કોઈ હથિયાર સાથે ન લેવું. મુસાફરી દરમિયાન રસૂલલ્લાહ (સ.) અને તેમના સહાબીઓએ એહરામ પહેરી લીધો અને કુરબાની માટે ૭૦ ઊંટ પસંદ કરી લીધા.

એ દરમિયાન કુરેશે જાણી લીધું કે મુસલમાનો મક્કા તરફ આગળ વધી રહ્યા છે એટલે કુરેશે તેમને રોકવા ૨૦૦ સૈનિકોનું લશ્કર મોકલ્યું.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ખબર પડી કે કુરેશનું લશ્કર તેમની રાહ જોઈને ઊભું છે તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાના ભોમિયાને હુકમ કર્યો કે, “અમને એવા રસ્તાથી લઈ જાઓ કે જ્યાં લશ્કર ન હોય.” છેવટે ખરબચડા (ખાડા ટેકરાવાળા) રસ્તે તેઓ એક જગ્યાએ પહોંચ્યા કે જ્યાં મક્કા શહેરથી ૧૦ માઈલ દૂર ‘હુદૈબિયા’ નામનો કૂવો હતો.

અહીં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનોને રોકાઈ જઈને ખૈમા ઊભા કરવાનો હુકમ કર્યો. તે પછી તેમણે કુરેશને સંદેશો મોકલાવ્યો કે, “મારે હજ કરવા માટે મક્કા શહેરમાં દાખલ થવું છે.” રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કુરેશને વધુમાં જણાવ્યું કે, “હું અહીં શાંતિ માટે આવ્યો છું અને વિવાદોનો અંત લાવવા માટે આવ્યો છું.”

પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઉમર ઈબ્ને ખત્તાબ કે જેમણે કુરેશ સામે એક પણ જંગ લડી ન હતી તેમને હુકમ કર્યો કે, “મુસલમાનોના પ્રતિનિધિ તરીકે મક્કા શહેર જાઓ.” ઉમરે જવાની એમ કહીને ના પાડી દીધી કે મારી હેસિયત કુરેશની સામે ઘણી ઓછી છે એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ

ઉસ્માન ઈબ્ને અફ્ફાન કે જે અબૂસુફિયાનના ભત્રીજા હતા. તેમને મક્કા જવાનું કહ્યું કારણ કે અબૂસુફિયાન મક્કાનો સરદાર હતો.

અબૂસુફિયાનના સંબંધી હોવાના કારણે મક્કામાં ઉસ્માનનું ભાવભીનું સ્વાગત થયું. કુરેશે તેમને કહ્યું કે હજ કરવાની તમને છૂટ છે, પરંતુ અમે બીજા મુસલમાનોને શહેરમાં દાખલ થવા નહીં દઈએ. ઉસ્માને એકલા હજ કરવાની ના પાડી દીધી એટલે તેમને મક્કામાં નજરકેદ કરી દેવામાં આવ્યા.

જ્યારે ઉસ્માન પાછા ના આવ્યા તો મુસલમાન સમજ્યા કે તેમને કતલ કરી દેવામાં આવ્યા છે. રસૂલુલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું કે જંગ થઈ જવાનો ખતરો છે માટે બધા મુસલમાનો મારી બૈઅત લઈને વાયદો કરે કે મોતના સમયે પણ તેઓ મારો સાથ નહીં છોડે.

આ મશહૂર બૈઅત બાવળના ઝાડ નીચે લેવામાં આવી હતી અને તેને ‘રિઝવાનની બૈઅત’ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ પ્રસંગને કુરઆને મજીદમાં આવી રીતે વર્ણવવામાં આવ્યો છે .

પારા-૨૬, સૂરએ ફત્હ, સૂરા-૪૮, આયત-૧૮

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي
 قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾

(અલ્લાહ મોમિનોથી રાજી થઈ ગયો હતો જ્યારે કે તેમણે તારી બૈઅત લીધી ઝાડ નીચે એટલે તે
 જાણી ગયો કે તેમના દિલોમાં શું છે, માટે તેણે તેમના ઉપર સકીના (શાંતિ) નાઝિલ કરી દીધી
 અને તેમને સવાબમાં નજીકની જીત આપી દીધી.)

તે પછી તરત જ ઉસ્માન મક્કાથી સહી સલામત પાછા ફર્યા. તેમની સાથે સુહૈલ નામનો એક
 માણસ હતો કે જેને મક્કાવાસીઓએ શાંતિપૂર્વક વાદ વિવાદનો અંત લાવવા મોકલ્યો હતો.
 રસૂલલ્લાહ (સ.) અને સુહૈલ વચ્ચે ચર્ચા થયા પછી મુસલમાનો અને કુરેશે સુલેહના એક કરાર
 ઉપર સહીઓ કરી દીધી.

જેની શરતો આ પ્રમાણે હતી :

- એ વર્ષે મુસલમાનો હજ કર્યા વગર પાછા ચાલ્યા જશે.
- બીજા વર્ષે તેઓ પાછા આવી શકશે, પરંતુ તેઓ મક્કામાં ત્રણ દિવસ કરતાં વધારે રોકાશે નહીં.
- મુસલમાનો પોતાની સાથે મ્યાનમાં રાખેલી તલવારો સિવાય કોઈ હથિયાર લાવશે નહીં.

- કુરેશ અને મુસલમાનો વચ્ચે દસ વર્ષ સુધી કોઈ જંગ નહીં થાય.
- કોઈ પણ મક્કાવાસી મુશરિક હોય કે મુસલમાન હોય જો તે પોતાના કબીલાની રજા લીધા વગર મદીના જશે તો તેણે મક્કા પાછો મોકલી દેવામાં આવશે, પરંતુ મદીનાથી કોઈ મુસલમાન રજા લીધા વગર મક્કા આવશે તો તેને પાછા જવાની છૂટ નહીં મળે.

અરબસ્તાનના કોઈ પણ કબીલાને આ સુલેહના કરાર કરનારા પક્ષોમાંથી કોઈનો પણ સાથ આપવાની છૂટ રહેશે અને સાથ આપનારા કબીલાઓ ઉપર પણ આ સુલેહનો કરાર બંધનકર્તા હશે.

આ સુલેહનો કરાર લખાઈ ગયો તે પછી ઉંમરે આક્ષેપ કર્યો કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ અમને સસ્તામાં વેચી દીધા. જો કે આ કરારની કેટલીક શરતો મુસલમાનોના હિતમાં નહોતી દેખાતી, પરંતુ પાછળથી સાબિત થયું કે આવું ન હતું. હુદૈબિયામાં ત્રણ દિવસ રોકાયા પછી મુસલમાનો મદીના પાછા ફર્યા. રસ્તામાં સૂરએ ફત્હ નાઝિલ થઈ જેમાં વાર્ણવામાં આવ્યું કે, “સુલેહનું આ કરારનામું મુસલમાનોની સ્પષ્ટ જીત છે.”

સુલ્હે હુદૈબિયાના કારણે લાંબા સમયની અશાંતિ પછી અરબસ્તાનમાં શાંતિ આવી. સુલ્હે હુદૈબિયા પછી એલાને રિસાલત પછીના ઓગણીસ વર્ષો દરમિયાન જેટલા લોકો મુસલમાનો થયા હતા તેના કરતાં વધારે લોકો બે વર્ષમાં મુસલમાન થઈ ગયા.

સબક 13 : બીજા દેશોને ઈસ્લામની દાવત

સુલ્લે હુદૈબિયા પછી વાતાવરણમાં શાંતિ આવી એટલે રસૂલ (સ.)ને દીને ઈસ્લામની તબલીગ કરવાનો મોકો મળ્યો. હિ. સન. ૭માં હઝરત રસૂલ (સ.)એ અનેક પડોશી દેશોને પત્ર લખીને તેમના શાસકોને અને લોકોને ઈસ્લામની દાવત આપી.

તે સમયે અરબસ્તાનની આજુબાજુ ચાર શક્તિશાળી રાષ્ટ્રો હતા. એક બાજુ ફારસ દેશ એટલે કે જેનો વિસ્તાર મધ્ય એશિયાથી લઈને મેસોપોટેમિયા સુધી હતો. મેસોપોટેમિયા એટલે આજનું ઈરાક.

બીજું રાષ્ટ્ર બાયઝેન્ટાઈન (Byzantine) હતું કે જેમને અરબ લોકો રૂમ તરીકે ઓળખતા હતા. બાયઝેન્ટાઈન રાષ્ટ્રમાં એશિયા માઈનોર સિરિઆ (શામ) અને પેલેસ્ટાઈનનો સમાવેશ થતો હતો.

ત્રીજું રાષ્ટ્ર મિસ્ર દેશ હતું કે જે સમયે બાયઝેન્ટાઈન રાષ્ટ્રનો ભાગ હતો, પરંતુ હવે સ્વતંત્ર થઈ ચૂક્યું હતું.

ચોથું રાષ્ટ્ર જે હબશ હતું જે મિસ્ર દેશની દક્ષિણમાં આવેલું હતું અને જેનો પ્રભાવ આફ્રિકાના બીજા આબાદીવાળા વિસ્તારો સુધી પણ હતો.

ઈરાન : એ જમાનાનું ફારસ દેશ - ખુસરો પરવેઝ ઈરાનનો બાદશાહ

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મોકલેલા પ્રતિનિધિ એક બહાદુર સિપાહી અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને હુઝૈફા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પત્રની પ્રતિક્રિયા :

બાદશાહે રોષે ભરાઈને પત્રના ટુકડે ટુકડા કરી દીધા અને નિર્દયતાથી અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને હુઝૈફાને દરબારની બહાર કાઢી મૂક્યા.

જ્યારે અબ્દુલ્લાહ મદીના પાછા ફર્યા અને પોતાનો અનુભવ કહી સંભળાવ્યો તો રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘણા નારાજ થયા અને ખુસરો પરવેઝ માટે આવી બદ્દુઆ કરી,

“અય રબ ! તેના રાજ્યના ટુકડે ટુકડા કરી દે.”

તે દરમિયાન તે અભિમાની બાદશાહે યમનના શાસકને કે જે તેના હાથ નીચે રાજ કરી રહ્યો હતો તેને પત્ર લખીને હુકમ કર્યો કે કેટલાક માણસોને મોકલીને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પકડી લો અને મારા દરબારમાં લઈ આવો.

તેના હુકમનું પાલન કરવા માટે બે અધિકારીઓ યમનથી મદીના આવ્યા. જ્યારે તેમણે જોયું કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મુસલમાનો આટલો મજબૂત ટેકો આપી રહ્યા છે તો તેમને ખબર પડી ગઈ કે તેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પકડી શકશે નહીં.

તેમ છતાંય તેમણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને બાદશાહના હુકમની વાત કહી સંભળાવી અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ચેતવણી આપી કે ફારસ દેશના શક્તિશાળી બાદશાહને નારાજ કરવાનાં પરિણામ સારાં નહીં આવે. તેના જવાબમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને જાણકારી આપી કે ખુસરો પરવેઝને હમણાં હમણાં જ તેના દીકરા શિરવિયાએ મારી નાખ્યો છે અને હવે તે પોતે બાદશાહ બની ગયો છે.

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમને સલાહ આપી કે યમનના લોકોને કહો કે ફારસ દેશના રાજ્યમાં આઝાદી મેળવીને ઈસ્લામ તરફ આવી જાય. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ઈલ્મના

મોઅજિઝાથી બન્ને અધિકારીઓ એવા પ્રભાવિત થયા કે તેઓ તરત જ ઈમાન લઈ આવ્યા અને તે પછી યમનના ઘણા બધા લોકો મુસલમાન થઈ ગયા.

બાયઝેન્ટાઈન : શાસક - હિરકિલયસ નામનો કૈસરે રૂમ

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પ્રતિનિધિ દિહ્યા ઈબ્ને કલ્બીને પત્ર આપીને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઈસ્લામની દાવત બાયઝેન્ટાઈન રાજ્યને આપી હતી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પત્રની પ્રતિક્રિયા :

કૈસરે રૂમે અદબની સાથે પત્રનો સ્વીકાર કર્યો અને પત્રને વાંચીને પ્રભાવિત થયો.

અરબસ્તાનમાં તપાસ કર્યા પછી અને રૂમના પાદરીઓ સાથે વિચાર વિમર્શ કર્યા પછી તેને ખાતરી થઈ ગઈ કે આ પત્ર એ જ નબી તરફથી આવ્યો છે કે જેમની ભવિષ્યવાણી તૌરાત અને ઈન્જીલમાં થઈ ચૂકી છે.

પરંતુ તેને બીક હતી કે જો તે જાહેર કરી દેશે કે તે મુસલમાન થઈ ચૂક્યો છે તો તેને શક્તિશાળી ઈસાઈ પાદરીઓ સત્તા પરથી હટાવી દેશે. તે છતાંય તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.) પ્રત્યે પોતાનું ઈમાન વ્યક્ત કરતાં એક પત્ર મોકલ્યો અને ઘણી બધી ભેટ સોગાદ મોકલી.

ભેટસોગાદમાં એક સફેદ ઘોડાનું વછેરૂં પણ હતું. તેનું નામ દુલદુલ હતું, જે પાછળથી મૌલા અલી (અ.સ.) અને તેમની ઓલાદ પાસે રહ્યું. કૈસરે રૂમે બે કનીઝો પણ મોકલી. તેમાંથી એક મારિયા કિબ્તીયા પણ હતાં કે જેમના નિકાલ રસૂલલ્લાહ (સ.) સાથે થયા, જ્યારે કે બીજી કનીઝની સાથે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સહાબી હસન ઈબ્ને સાબિતે નિકાલ કર્યો.

મિસ્ર : શાસક - મકૌકિસ

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મોકલેલ પ્રતિનિધિ હાતિબ ઈબ્ને અલી બલ્ત'આ કે જેઓ એક સમજદાર અને અનુભવી મુસાફર હતા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પત્રની પ્રતિક્રિયા :

પત્રને વાંચ્યા પછી બાદશાહે ઘણા સમય સુધી તેના ઉપર વિચાર કર્યો.

પાછળથી જે ચર્ચા થઈ તેમાં હાતીબે પત્રની અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતની સમજણ આપી. હાતીબની દલીલો મકૌકિસને સમજાઈ તો ગઈ, પરંતુ તે કૌપ્ટિક ચર્ચના વડા તરીકે પોતાનો હોદ્દો જવા દેવા માગતો ન હતો. તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને અફસોસ વ્યક્ત કરતો એક પત્ર લખ્યો અને હાતીબની સાથે કેટલીક ભેટસોગાદ મોકલી.

જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેનો પત્ર વાંચ્યો તો તેમણે ફરમાવ્યું, “તે એટલા માટે ઈમાન નથી લાવ્યો કે તેણે પોતાની સત્તા હાથમાંથી જતી રહેવાની બીક છે, પરંતુ થોડાક સમયમાં તેની સત્તાનો અંત આવશે.”

હબશ દેશ : શાસક - અસ્મહા (અસ્મહા હબશનો નજ્જશી)

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મોકલેલા પ્રતિનિધિ અમ્મ ઈબ્ને ઉમય્યા કે જેમને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બે પત્રો લઈને મોકલ્યા. એક પત્રમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ નજ્જશીને ઈસ્લામની દાવત આપી બીજા પત્રમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેને લખ્યું કે, “જાફર ઈબ્ને અબૂતાલિબ (અ.) અને બીજા મુસલમાનો કે જેઓ ઈસ્લામની શરૂઆતના દિવસોમાં હબશ દેશ હિજરત કરીને ગયા હતા તેમને પાછા આવવાની રજા આપવામાં આવે અને તેના માટે તૈયારીઓ કરવામાં આવે.”

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પત્રની પ્રતિક્રિયા :

નજજશીએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પ્રતિનિધિનું આદરભર્યું સ્વાગત કર્યું. રસૂલલ્લાહ (સ.)ના બન્ને પત્રને અદબથી બોસા આપ્યા અને પછી તેમને વાંચવા લાગ્યો.

ઈસ્લામની દાવતના પત્રને વાંચીને નજજશીએ તરત જ કલેમો પઢી લીધો અને મુસલમાન થઈ ગયો. તેણે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની એ વિનંતીને પણ સ્વીકારી લીધી કે મુસલમાનોને પાછા મોકલવાની તૈયારી કરવામાં આવે અને પોતાના દીકરા રારહાને મુસલમાનોની સાથે મોકલ્યો.

તેની સાથે સાથે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઘણા બધા કબીલાઓ અને રાજ્યોને દાવતે ઈસ્લામ આપતા પત્રો મોકલ્યા. ખાસ કરીને ગરસાનના રાજકુમારને અને યમામાના શાસકોને. આ બન્ને લોકોએ કોઈ સ્પષ્ટ વાત કરી નહીં કારણ કે તેમને રાજકીય રીતે ઈમાન લઈ આવવું માફક નહોતું આવતું, પરંતુ ઘણા બધા સરદારો અને શાસકોએ ઈસ્લામમાં દિલચસ્પી દેખાડી અને પોતાના પ્રતિનિધિઓને ઈસ્લામ વિષે અને રસૂલલ્લાહ (સ.) વિષે વધુ જાણકારી મેળવવા માટે મદીનામાં મોકલ્યા.

આવી રીતે દૂર સુદૂરના રાજ્યોમાં દાવતે ઈસ્લામના પત્રો મોકલીને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બતાવ્યું કે દીને ઈસ્લામ ફક્ત અરબ લોકો માટે નથી, પરંતુ આખી દુનિયા માટે છે.

સબક 14 : ખૈબરનો જંગ - ભાગ 1

મદીનાની ઉત્તર દિશામાં એક ક્ષુદ્રુપ જમીન આવેલી હતી કે જે ખૈબરની ખીણ કહેવાતી હતી. આ જમીનમાં ૨૦,૦૦૦ યહૂદીઓની વસ્તી હતી કે જેઓ ખેતીવાડી અને યુધ્ધ કરવામાં નિપુણ હતા. તેમણે ખૈબરની અંદર સાત મજબૂત કિલ્લા બનાવ્યા હતા કે જેથી દુશ્મનના હુમલાથી તેમને સુરક્ષા મળી રહે.

જ્યારે યહૂદી કબીલાઓ બની કૈનુકા અને બની નુઝૈરને મદીનામાંથી તેમની ઈસ્લામ વિરોધી પ્રવૃત્તિઓ બદલ બહાર કાઢી દેવામાં આવ્યા તો કેટલાક લોકો ખૈબરમાં સ્થાયી થઈ ગયા. અહીં તેમણે પોતાની જૂની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી. તેઓ અરબ કબીલાઓને ઈસ્લામી રાષ્ટ્રને નુકસાન પહોંચાડવાનું પ્રોત્સાહન આપતા હતા અને તે માટે તેમની મદદ કરતા હતા.

જંગે અહમ્મબમાં હારી ગયા પછી પણ યહૂદીઓ મુસલમાનો માટે ખતરો તો હતા જ, તે ઉપરાંત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પાડોશી રાષ્ટ્રોના સરદારોને દાવતે ઈસ્લામ આપતા પત્રો મોકલ્યા હતા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ચિંતા હતી કે જે સરદારોએ દાવતે ઈસ્લામ ઠુકરાવી દીધી હતી તેઓ કદાચ ખૈબરના યહૂદીઓ સાથે મળી જશે અને મુસલમાનો માટે ખતરો પેદા કરશે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ કુરેશની સાથે સુલેહનો કરાર કરી લીધો હતો એટલે તેમને ખબર હતી કે હવે મુસલમાનોને કુરેશથી કોઈ ખતરો રહ્યો નથી એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ખૈબરનો ખતરો દૂર કરવા તરફ ધ્યાન આપ્યું, માટે તેમણે મુસલમાનોને હુકમ કર્યો કે અરબસ્તાનમાં યહૂદીઓના છેલ્લા મથકને જીતવાની તૈયારીઓ શરૂ કરી દે.

મુસલમાનોનું લશ્કર ૧૬૦૦ સૈનિકોનું હતું તેમાંથી ૨૦૦ સવારી પર હતા. આ લશ્કર મૌલા અલી (અ.)ના અલમ હેઠળ કૂચ કરતું કરતું આગળ વધ્યું.

બની ગતફાન અને બની ફઝારાને યહૂદીઓની મદદ કરવાથી રોકી દેવા માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પહેલાં તેમની તરફ કૂચ કરી જેના લીધે તેઓ પોતાના ઘર છોડીને ચાલ્યા ગયા.

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાની દિશા બદલી અને ખૈબર તરફ આગળ વધ્યા જ્યાં સુધી આ બન્ને કબીલાઓને ખબર ન પડી કે જંગનો અસલ નિશાનો યહૂદીઓ છે ત્યાં સુધી તો એટલું મોડું થઈ ગયું હતું કે તે લોકો પોતાના સમર્થક યહૂદીઓની મદદ ના કરી શક્યા.

ખૈબરના સાત કિલ્લાનાં નામ આ પ્રમાણે હતા :

1. નાઈમ

2. કામૂસ
3. કતીબા
4. નતાત
5. શિક
6. વતીહ
7. સુલાલિમ

બધા કિલ્લા ઉપર ચોકીના મિનારા હતા જેમાં એક એક ચોકિયાતને ગોઠવી દેવાયો હતો કે જેઓ દુશ્મન ઉપર નજર રાખી રહ્યા હતા. કિલ્લાની બનાવટ આખા વિસ્તારને મજબૂત સુરક્ષા આપી હતી અને દીવાલોમાં દુશ્મનોને પાછા ખદેડી દેવા માટે વિશાળ ગોફળ જેવા હથિયારો મૂકવામાં આવ્યાં હતાં.

મુસલમાનોનું લશ્કર ખૈબરના વિસ્તારમાં પહોંચી ગયું અને જગ્યાનું નિરીક્ષણ કર્યા પછી મુસલમાનો એવી મહત્વની જગ્યાએ ગોઠવાઈ ગયા કે યહૂદીઓને કિલ્લાની બહાર નીકળવાનો રસ્તો ન મળ્યો.

મુસલમાનોના આગમનની કોઈને ખબર ન પડી જ્યારે બીજા દિવસે સવારે કિલ્લામાંથી ખેડૂતો નીકળ્યા તો તેઓ તેમની સામે લશ્કરને જોઈને આશ્ચર્યમાં પડી ગયા. યહૂદીઓ પાછા કિલ્લામાં ચાલ્યા ગયા અને પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે આપસમાં મંત્રણા કરવા લાગ્યા.

છેવટે નિર્ણય લેવાયો કે સ્ત્રીઓને બાળકોને એક કિલ્લામાં રાખવામાં આવશે અને ખાદ્ય સામગ્રીને બીજા કિલ્લામાં. આવું કરવું એટલા માટે શક્ય હતું કે બધા કિલ્લા આપસમાં ભૂગર્ભના રસ્તા વડે સંકળાયેલા હતા, પછી યહૂદીઓએ યોજના ઘડી કે દરેક કિલ્લામાંથી સર્વશ્રેષ્ઠ યોધાઓને મુસલમાનો પર હુમલો કરવા માટે મોકલવામાં આવશે.

દરમિયાનમાં મુસલમાનોએ પણ જંગની તૈયારી શરૂ કરી દીધી. જે પહેલો કિલ્લો મુસલમાનોએ જીત્યો તે નાઈમ હતો. આ કિલ્લા ઉપર વિજય પામતાં પામતાં કેટલાક મુસલમાનો શહીદ થયા અને ઘણા બધાને ઈજા થઈ. આ સૈનિકોને એક કામચલાઉ હોસ્પિટલમાં મૂકવામાં આવ્યા જ્યાં તેમના જખ્મોની સારવાર બની ગિફાર કબીલાની સ્ત્રીઓએ કરી.

તે પછી કામૂસ કિલ્લા ઉપર હુમલો કરવામાં આવ્યો. થોડા સંઘર્ષ પછી આ કિલ્લો પણ ફતેહ થઈ ગયો. આ કિલ્લામાં બે સ્ત્રીઓ હાજર હતી તેમને પકડી દેવામાં આવી તેમાંથી એક સક્ષિયા બિન્તે હયી ઈબ્ને અખ્તલ હતા કે જેઓ પાછળથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઝોજ બન્યાં. આ બન્ને કિલ્લા

ઉપર ફતેહ પામીને મુસલમાનોનો આત્મવિશ્વાસ ઘણો વધી ગયો જ્યારે કે યહૂદીઓ ચિંતિત થઈ ગયા અને ડરી ગયા.

કિલ્લાઓનો ઘેરાવ વધારે દિવસ સુધી ચાલુ રહેતાં મુસલમાનો પાસે ખોરાક ખૂટવા લાગ્યો અને તેમને ઘોડાઓનું માંસ ખાવાની ફરજ પડી કે જે મકરૂહ છે, પરંતુ હરામ નથી.

આ મુશ્કેલ સમયમાં એક ભરવાડ કે જે યહૂદીઓનાં ઘેટાં ચારતો હતો તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની પાસે આવ્યો. થોડી ચર્ચા કર્યા પછી તેને ઈસ્લામના સત્યની ખાતરી થઈ ગઈ અને તે મુસલમાન થઈ ગયો. જ્યારે તેણે પૂછ્યું કે, “જે ઘેટાં મારી સંભાળમાં છે તેને હું શું કરું?” તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સેંકડો ભૂખ્યા સૈનિકોની હાજરીમાં ફરમાવ્યું કે, “મારા મઝહબમાં વિશ્વાસઘાત ગુનાહે કબીરામાંથી છે. બધાં ઘેટાંને કિલ્લાના દરવાજા સુધી લઈ જાઓ અને તેમના માલિકોને પાછાં આપી દો.”

ભરવાડે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના હુકમનું પાલન કર્યું અને પછી જંગમાં ભાગ લીધો અને શહીદ થયો. પોતાના આ કાર્ય દ્વારા રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સાબિત કરી દીધું કે તેઓ ખૈબરમાં જમીન કે દોલત જીતવા માટે આવ્યા ન હતા, પરંતુ તેમનો હેતુ ઈસ્લામ ઉપર યહૂદીઓના ખતરાને દૂર કરવાનો હતો. તેમના પોતાના માણસોને જરૂરિયાત છતાંય તેમણે દુશ્મનની મિલકતના અનૈતિક

ઉપયોગની રજા ન આપી અને તેના બદલે અલ્લાહ પાસે દુઆ માગી કે મુસલમાનોને એ કિલ્લા ઉપર ફતેહ મળી જાય કે જ્યાં ખાદ્ય પદાર્થ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

દિવસો વીતતા ગયા તેમ તેમ એક પછી એક કિલ્લા ઉપર મુસલમાનોને ફતેહ મળતી ગઈ. વારે ઘડીએ ઈસ્લામના બહાદુરોએ અલ્લાહની રજા ખાતર બહાદુરી અને બલિદાનની ભાવના દેખાડી.

સબક 15 : ખૈબરનો જંગ - ભાગ 2

નાઈમ અને કમુસ ફતેહ કરી લીધા પછી મુસલમાનો વતીહ અને સુલાલિમ તરફ વળ્યા. આ કિલ્લાઓમાં ભારે સુરક્ષા હતી અને મુસલમાનોના દસ દિવસ સુધીના પ્રયત્નો પછી પણ ફતેહ ના મળી.

જુદા જુદા સમયે બન્ને અબૂબકર અને ઉમર મુસલમાનોની સરદારી કરતાં કરતાં કિલ્લામાં દાખલ થવા નીકળ્યા, પરંતુ તેમને પીછેહઠ કરવાની ફરજ પડી. ઉમરે તો યહૂદીઓના સરદાર અને બહાદૂર યોધા મરહબની પ્રશંસા કરીને મુસલમાનોની હિંમત તોડી નાખી જેના કારણે રસૂલલ્લાહ (સ.) ઘણા નારાજ થયા.

છેવટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મશહૂર ખુત્બો આપ્યો. તેમણે ફરમાવ્યું,

“કાલે હું એવા મદને અલમ આપીશ કે જેને અલ્લાહ અને રસૂલલ્લાહ (સ.) સાથે મોહબ્બત છે અને જેની સાથે અલ્લાહ અને રસૂલલ્લાહ (સ.) મોહબ્બત કરે છે. અલ્લાહ તેના હાથો વડે આ કિલ્લાને ફતેહ કરાવશે. તે એવો મદ છે કે જે કદીય દુશ્મનને પીઠ નથી દેખાડતો અને મેદાનમાંથી નથી ભાગતો.”

બધા સૈનિકોને કુતૂહલ થયું કે તે માણસ કોણ હશે અને બીજા દિવસે સવારે બધા રસૂલલ્લાહ (સ.)ની આજુબાજુ ભેગા થઈ ગયા એ જાણવા કે રસૂલલ્લાહ (સ.) હવે કોને અલમ આપે છે. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પૂછ્યું, “અલી ક્યાં છે ?”

તેમને જણાવવામાં આવ્યું કે મૌલા અલી (અ.)ને તો આંખ આવી છે અને તેમની તકલીફ એટલી બધી છે કે તેઓ જોઈ શકતા નથી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ હુકમ કર્યો કે મૌલા અલી (અ.)ને તેમની પાસે લાવવામાં આવે. જ્યારે મૌલા અલી (અ.) આવ્યા તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમની આંખો ઉપર આંગળીઓ ફેરવી અને તેમના સ્વાસ્થ્યની દુઆ માગી. મૌલા અલી (અ.)ની આંખો તરત જ સ્વસ્થ થઈ ગઈ અને પછી ક્યારેય તેમને આંખની તકલીફ થઈ નહીં.

પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને હુકમ કર્યો કે, “દુશ્મન તરફ આગળ વધો.” રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું કે, “કિલ્લાના સરદારોને કહો કે ઈમાન લઈ આવે, જો તે ઈમાન ન લાવે તો તેમને કહો કે આત્મસમર્પણ કરી દે અને મુસલમાનોના શરણમાં આઝાદીની સાથે જીવન પસાર કરે અને મુસ્લિમ રાષ્ટ્રને વેરો (જજિયો) આપે. જો તેઓ આવું કરવાની પાણ ના પાડે તો તેમની સામે જંગ કરો.”

મૌલા અલી (અ.) એક મજબૂત બખ્તર પહેરીને અને પોતાની બે ધારી તલવાર ઝુલ્ફિકાર લઈને કિલ્લા તરફ રવાના થયા.

યહૂદીઓએ તેમના સર્વશ્રેષ્ઠ યોધાઓમાંના એક, મરહબના ભાઈ હારિસને મોકલ્યો. ઈસ્લામના સૈનિકો ડરી ગયા. જ્યારે કે તેમણે શક્તિશાળી હારિસને પોતાની તરફ આવતો જોયો, પરંતુ મૌલા અલી (અ.)એ તેનો પડકાર ઝીલી લીધો અને થોડી લડાઈ પછી હારિસનું મડદું જમીન ઉપર પડ્યું હતું.

પોતાના ભાઈને મરેલો જોઈને મરહબ રોષે ભરાયો. તે હથિયારોથી સજ્જ થઈને અને પૂરા ગુસ્સામાં કિલ્લાની બહાર નીકળ્યો. તેણે ભારે બખ્તર પહેરેલું હતું અને માથે એક પથ્થરની બનેલી ટોપી પહેરેલી હતી અને તેની ઉપર તેણે એક કવચ પહેરી લીધું હતું.

તેણે આ પ્રમાણે રજઝ પઢતાં પઢતાં મુસલમાનોને પડકાર ફેંક્યો કે,

“ખૈબરની દીવાલો સાક્ષી આપી રહી છે કે હું મરહબ છું. હું સર્વશ્રેષ્ઠ યોધો છું અને જે કોઈ મેદાનમાં મારી સામે આવે છે તે પોતાના જ લોહીમાં રંગાઈ જાય છે.”

મૌલા અલી (અ.) આગળ આવ્યા અને આવી રીતે રજઝ પઢવા લાગ્યા,

“હું એ છું કે જેની માતાએ તેમનું નામ હૈદર રાખ્યું છે. હું જંગલનો સિંહ છું. જંગમાં હું મારા દુશ્મનોનું કામ તમામ કરી દઉં છું.”

મૌલા અલી (અ.)એ જાણી જોઈને આવા શબ્દો કહ્યા હતા. તેમને ખબર હતી કે મરહબને હમણાં હમણાં એવાં સપનાં આવતાં હતાં કે તેને એક સિંહ ફાડી ખાય છે. મૌલા અલી (અ.)ના શબ્દો સાંભળીને મરહબને આશ્ચર્ય થયું અને તે ચિંતામાં પડી ગયો. તેમ છતાંય મરહબ ખૂબ જ આવેશમાં આવીને આગળ વધ્યો. તે પોતાની પૂરી બહાદુરી પોતાના ભાઈનો બદલો લેવામાં લગાવી દેવા માગતો હતો અને બન્ને યોધાઓના વારના કારણે બાજુમાં ઊભેલા લોકોના દિલોમાં દેહશત ફેલાઈ ગઈ.

અચાનક મરહબે મૌલા અલી (અ.) તરફ તેની ત્રણ મુખવાળી બરછી ફેંકી. મૌલા અલી (અ.)એ પોતાનીજાતને તેના હુમલાથી બચાવી લીધી અને મરહબના માથા ઉપર એક શક્તિશાળી પ્રહાર કર્યો. મૌલા અલી (અ.)ની તલવાર મરહબનું કવચ પથ્થરની ટોપી અને તેનું માથું કાપીને છેવટે તેના દાંત સુધી આવીને રોકાઈ ગઈ.

યહૂદીઓને વિશ્વાસ ન થયો કે તેમનો સૌથી બહાદુર યોધો મરી ગયો છે. મૌલા અલી (અ.)એ ફત્હનો ‘અલ્લાહુ અકબર’નો નાઅરો લગાવ્યો. તે જ સમયે તેમને ઘણા બધા અનુભવી યહૂદી સૈનિકો ઘેરી વળ્યા, પરંતુ મૌલા અલી (અ.)ની બહાદુરીનો તેમની પાસે જવાબ ન હતો અને થોડી જ વારમાં બધા કતલ થઈ ગયા.

આ લડાઈ દરમિયાન કોઈએ મૌલા અલી (અ.) ઉપર વાર કર્યો જેના કારણે એમની ઢાલ તૂટી ગઈ. મૌલા અલી (અ.) કિલ્લાના દરવાજા તરફ આગળ વધ્યા અને દરવાજાને દીવાલમાંથી ખેંચી લીધો અને તેને ઢાલ બનાવીને જંગ લડવા લાગ્યા. જ્યારે મૌલા અલી (અ.) એ છેવટે દરવાજાને ફેંકી દીધો તો દસ મુસલમાનો ભેગા મળીને પણ ઉઠાવી ન શક્યા. મૌલા અલી (અ.)એ પાછળથી ફરમાવ્યું હતું કે, તેમના ક્યામતના દિવસના કારણે અલ્લાહે તેમને એટલી બધી તાકાત બક્ષી દીધી હતી કે તેઓ દરવાજાને ઉપાડી શક્યા હતા.

મૌલા અલી (અ.)ની બહાદુરીના કારણે મુસલમાનોએ કિલ્લો ફત્તેહ કર્યો અને થોડીક વારમાં બધા કિલ્લા મુસલમાનોના કબજામાં આવી ગયા. જંગમાં ૨૦ મુસલમાનો શહીદ થયા, જ્યારે કે ૮૩ યહૂદીઓ માર્યા ગયા.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ યહૂદીઓ ઉપર સાબિત કરી દીધું કે મુસલમાનોને નુકસાન પહોંચે તેવી યોજનાઓ બનાવવી બેકાર છે. જીત મેળવ્યા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ યહૂદીઓની બધી જમીન તેમને પાછી આપી દીધી અને હુકમ કર્યો કે તેમની ખેતીવાડીમાંથી થતો અડધો મુનાફો મુસલમાનોને આપવામાં આવે જેના બદલે મુસલમાનો તેમનું રક્ષણ કરશે.

જો કે યહૂદીઓ મુસલમાનોના હાથે સહન કરેલું અપમાન ભૂલી શક્યા નહીં. હારી ગયા પછી ઝયનબ નામની એક યહૂદી સ્ત્રી રસૂલલ્લાહ (સ.) માટે ઘેટાંનું માંસ ભેટ તરીકે લઈને આવી. તે માંસમાં ઝેર ભળવેલું હતું. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેમાંથી થોડુંક ખાધું, પરંતુ લાંબા ગાળે તે ઝેર રસૂલલ્લાહ (સ.)ના સ્વાસ્થ્ય ઉપર અસર કરવા લાગ્યું. થોડાં વર્ષો પછી જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વફાતનો સમય આવી ગયો હતો ત્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું કે તેમની બીમારીનું એક કારણ ખૈબરમાં તેમને આપવામાં આવેલું ઝેર પણ છે.

વિજયના દિવસે હબશ દેશ હિજરત કરીને ચાલ્યા ગયેલા મુસલમાનો પાછા આવી ગયા. રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ખુશીનો પાર ન રહ્યો અને ફરમાવ્યું કે મને ખબર નથી પડતી કે મારી ખુશી કંઈ બાબતના કારણે વધારે છે. ખૈબરના વિજયના કારણે કે મારા પિત્રાઈ ભાઈ જાફર ઈબ્ને અબૂતાલિબ (અ.)ના મુસલમાનોની સાથે હબશ દેશથી પાછા ફરવાના કારણે.

સબક 16 : ફદકનો કિસ્સો

ખૈબરમાં વિજય પામ્યા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ યહૂદીઓના બીજા બધા ગઢ ઉપર પણ ફતેહ મેળવીને ઈસ્લામ સામેનો ખતરો સદંતર ટાળી દેવાનો નિશ્ચય કર્યો એટલે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતાનું ધ્યાન યહૂદીઓના ગામ ફદક તરફ વાળ્યું. ફદક મદીનાથી ૧૮૦ કિલોમીટર ઉત્તરની બાજુ એક ફળદ્રુપ જમીન હતી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફદકના સરદારો પાસે પોતાના પ્રતિનિધિને મોકલ્યો. ગામના સરદારે જંગ કરવાને બદલે શાંતિપૂર્વક આત્મસમર્પણ કરી દેવાની ઈચ્છા દર્શાવી. મુસલમાનોનું રક્ષણ મળે તેના બદલામાં યહૂદીઓના સરદારે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ફદકની જમીનની ખેતીવાડીની અડધી ઉપજ આપવાની રજામંદી દર્શાવી.

ઈસ્લામના કાયદા પ્રમાણે જંગ અને સૈન્યશક્તિ વડે જીતેલી જમીનો બધા મુસલમાનોની મિલકત થઈ જાય છે અને તેનો વહીવટ મુસલમાનોના શાસકને કરવાનો હોય છે, પરંતુ જો એવી જમીનો કે જે મુસલમાનોને જંગ કર્યા વગર મળી જાય જેવી કે ફદકની જમીન તો પછી તે જમીન રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મિલકત બનશે અને રસૂલલ્લાહ (સ.) પછી ઈમામે ઝમાના (અ.)ની મિલકત

બનશે. આવી મિલકતોની વહેંચણી તેઓ જેમ ઇચ્છે તેમ કરી શકે છે. આ વાત કુરઆને શરીફની આ આયતથી સાબિત થાય છે.

પારા-૨૮, સૂરએ હશ્ર, સૂરા-૫૮, આયત-૭

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ
مِنْكُمْ^ط

(જે કંઈ બક્ષ્યું છે અલ્લાહે તેના રસૂલ (સ.)ને, વસ્તીના લોકો તરફથી તો તે છે અલ્લાહ માટે
અને રસૂલ (સ.) માટે અને નિકટ સંબંધીઓ માટે (ઝિલ્ફુર્બા માટે) અને યતીમો માટે અને
મિસ્કિનો માટે અને મુસાફરો માટે કે જેથી તે (બક્ષિસ) ન થઈ જાય તમારામાંના ધનવાનો
વચ્ચેની દોલત.)

આવી રીતે ફદ્દકની જમીન રસૂલલ્લાહ (સ.)ની મિલકત બની ગઈ અને નીચેની આયત
નાઝિલ થઈ.

પારા-૧૫, સૂરએ બની ઇસરાઈલ, સૂરા-૧૭, આયત-૨૬

وَإِذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾

(અને આપી દે નિકટ સંબંધીઓને (ઝિલ્કુર્બાને) તેમનો હક અને મિસ્કીનોને અને મુસાફરોને.)

તો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફદકની જમીન તેમની વહાલી દીકરી હઝરત બીબી ફાતેમા ઝહરા (અ.)ને આપી દીધી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આવું અનેક કારણોસર કર્યું. પહેલાં તો એ કે તેમને હુકમ થયો હતો કે ઝિલ્કુર્બાને તેમનો હક આપી દો, બીજું એ કે રસૂલલ્લાહ (સ.) અને બધા મુસલમાનો ઉપર હઝરત બીબી ખદીજા (અ.)નું કરજ હતું કે જેમણે પોતાની બધી દોલત શરૂઆતના બધા મુસલમાનો ઉપર કુરબાન કરી દીધી હતી. હઝરત બીબી ખદીજા (અ.)ની દોલત વડે ઈસ્લામની તબ્લીગ થઈ. જે મુસલમાનો ગુલામ હતા તેમને આઝાદ કરવામાં આવ્યા અને મક્કામાં સામાજિક બહિષ્કારનાં ત્રણ મુશ્કેલીભર્યાં વર્ષો દરમિયાન મુસલમાનોને સહારો મળ્યો.

હવે રસૂલલ્લાહ (સ.) હઝરત બીબી ખદીજા (અ.)ના અહેસાનનો બદલો ફદકની ફળદ્રુપ જમીન તેમની દીકરીને ભેટ તરીકે આપી શકતા હતા. રસૂલલ્લાહ (સ.) એ પણ જાણતા હતા કે તેમના પછી મૌલા અલી (અ.)ને ખલીફા તરીકે પોતાના હોદ્દાની સુરક્ષા માટે ફદકની આવકની જરૂર પડશે.

અંતમાં રસૂલલ્લાહ (સ.) ઈચ્છતા હતા કે તેઓ પોતાની દીકરી અને નવાસાઓ માટે એવો વારસો છોડતા જાય કે જેના કારણે તેઓ સ્વાભિમાનથી જીવન વિતાવી શકે.

પરંતુ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વફાત થઈ ત્યારે અબૂબકર ખિલાફત પર આવી ગયા કે જે ખરેખર તો મૌલા અલી (અ.)નો હક હતો. પછી તેમણે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) પાસેથી ફદ્કની જમીન છીનવી લીધી. અબૂબકરે આવું એટલા માટે કર્યું કે મૌલા અલી (અ.) પાસે ખિલાફતનો હક પાછો મેળવવાનો કોઈ રસ્તો ના રહે. જ્યારે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ના પ્રતિનિધિઓએ તેમને જણાવ્યું કે ફદ્કમાં અમને છૂટા કરી દેવામાં આવ્યા છે અને ત્યાં ખલીફાના માણસો બેસી ગયા છે તો હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)એ નિર્ણય કર્યો કે તેઓ કાનૂની રીતે પોતાનો હક મેળવીને રહેશે.

અબૂબકરે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ની વાતને કબૂલ ન કરી અને કહ્યું કે તમે ગવાહ લઈને આવો. ફદ્ક તો પહેલેથી જ હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ની મિલકત હતી અને તેની માલિકી વિષે કોઈ શંકા ન હતી, તેમ છતાંય હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) બે ગવાહ લઈને આવ્યાં. તે ગવાહ હતા મૌલા અલી (અ.) અને એક ઉમ્મે અયમન નામની સ્ત્રી કે જેમના વિષે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું હતું કે, “તેમનું જન્નતમાં જવું એ ચોક્કસ વાત છે.”

તો પણ અબૂબકર માન્યા નહીં અને તેમણે એક ખોટી હદીસ પ્રસ્તુત કરી કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું છે કે,

“અમે, નબીઓનું જૂથ, ન તો વારસો પામીએ છીએ કે ન તો વારસો આપીએ છીએ અને જે કઈ અમે છોડી જઈએ છીએ એ બધું સદકા માટે હોય છે.”

આ વાત તદ્દન ખોટી હતી અને તેનાથી વધુ એ કે અબૂબકર સિવાય કોઈએ પણ આ હદીસ સાંભળવાનો દાવો કર્યો ન હતો.

તે પછી હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)એ ફસાહતથી ભરપૂર એક ખુત્બો આપ્યો કે જેમાં તેમણે સૌથી પહેલાં અલ્લાહની તોહીદનો ઝિક્ર કર્યો અને તેમના પિતાની રિસાલત વિષે ચર્ચા કરી. તે પછી તેમણે સાબિત કર્યું કે અબૂબકર જૂઠું બોલી રહ્યા છે. કુરઆને મજીદની આ આયતની તિલાવત ફરમાવી.

પારા-૧૮, સૂરએ નમ્લ, સૂરા-૨૭, આયત-૧૬

وَوَرِثَ سُلَيْمَنُ دَاوُدَ

(અને સુલેમાન વારસો પામ્યો દાવૂદનો.)

અબૂબકરને પોતાના કૃત્યની શરમિંદગી થઈ અને તેમણે નિશ્ચય કર્યો કે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ને ફદક પાછો આપી દેશે, પરંતુ હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)એ અબૂબકરને તેમના કૃત્યો બદલ ક્યારેય પણ માફ કર્યા નહીં. પોતાની હયાતીમાં હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)એ તે પછી ક્યારેય અબૂબકરની સાથે વાત કરી નહીં અને તેમના પિતાની વફાતના છ મહિના પછી જ્યારે તેઓ પોતે વફાત પામ્યાં એ વખતે તેમણે વસિયત કરી કે મારા જનાઝામાં અબૂબકરને શામેલ થવા દેવામાં ન આવે.

છેવટે અબૂબકરે એક સોગંદનામું લખી આપ્યું કે જેમાં કહેવામાં આવ્યું કે ફદક હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ની સંપૂર્ણ મિલકત છે અને આવી રીતે અબૂબકરે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.)ને ફદક પાછો આપી દીધો, પરંતુ આ સોગંદનામું લઈને જ્યારે હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) ઘેર પાછાં જઈ રહ્યાં હતાં તો રસ્તામાં તેમને ઉંમર ઈબ્ને ખત્તાબ મળ્યા અને તેમણે સોગંદનામા વિષે જાણી લીધું. ઉંમર ઈબ્ને ખત્તાબ સોગંદનામું લઈને પાછા અબૂબકર પાસે ગયા અને કહેવા લાગ્યા,

“આ મામલામાં અલી એક લાભાર્થી છે, માટે તેમની ગવાહી સ્વીકાર્ય નથી અને ઉમ્મે અયમન સ્ત્રી છે માટે એકલી સ્ત્રીની ગવાહીની કોઈ કિંમત નથી.” આટલું કહીને ઉંમર ઈબ્ને ખત્તાબે અબૂબકરની હાજરીમાં સોગંદનામું ફાડી નાખ્યું.

તેમના આવા કૃત્યથી હઝરત બીબી ફાતેમા (અ.) એટલાં દુઃખી થયાં કે તેમણે ઉંમર ઇબ્ને ખત્તાબને બદ્દુઆ આપી કે,

“અલ્લાહ કરે કે તમારું પેટ પાણુ આવી જ રીતે ફાડી નાખવામાં આવે.”

આ બદ્દુઆ કબૂલ થઈ કારણ કે હિ. સન ૨૪માં ઉંમરને તેમના કાતિલ અબૂલુ'લુ'આએ ત્રણ વાર પેટમાં છરી મારી.

તે પછી ફદક સતત ઉમવી ખલીફાઓના કબજામાં રહ્યો એટલે સુધી કે ઉમવી ખલીફા ઉંમર ઇબ્ને અબ્દિલ અઝીઝે ફદકને હઝરત ઈમામ મોહંમદ બાકિર (અ.)ને પાછો આપ્યો, પરંતુ બીજા ખલીફાએ પાછો ફદકને ગસબ કરી લીધો અને ઉમવી ખિલાફતનો અંત આવ્યો ત્યાં સુધી તે ખલીફાઓની પાસે જ રહ્યો. અબ્બાસી ખિલાફતના સમયે થોડા સમય માટે તેને પાછો આપવામાં આવ્યો, પરંતુ તે પછી હંમેશાને માટે ફદક પાછો ગસબ કરી લેવામાં આવ્યો.

સબક 17 : ઉમરાની મોકુફી

હુદૈબિયાના કરારનામાની એક શરત એ હતી કે તેના બીજા વર્ષે મુસલમાનોને મક્કામાં દાખલ થવા દેવામાં આવશે કે જ્યાં તેઓ ત્રણ દિવસ રહીને પોતાના મઝલબની ફરજ અદા કરી શકશે.

એક વર્ષ વીન્યા પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ એલાન કર્યું કે મુસલમાનો ઉમરા એટલે કે હજજે અસગરની તૈયારી કરે. આ એલાનથી બધા લોકોમાં અને ખાસ કરીને મુહાજિરોમાં ખુશાલી ફેલાઈ ગઈ કારણ કે તેઓ સાત વર્ષ સુધી તેમના સગા સબંધીઓને જોઈ શક્યા ન હતા. ૨૦૦૦ મુસલમાનોએ મુસાફરીની તૈયારી શરૂ કરી.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મસ્જિદમાં એહરામ બાંધ્યો અને બીજા લોકોએ તેમનું અનુસરણ કર્યું. મુસલમાનો તલ્લીયા પઢતા પઢતા મક્કા રવાના થયા. તેઓ પોતાની સાથે કુરબાની માટે ૮૦ ઊંટ લઈ ગયા. કાફલાનું દ્રશ્ય જોઈને કે જે જાહોજલાલીથી ભરેલું હતું, મુશરિકોનું વલણ ઈસ્લામ તરફ થવા લાગ્યું જેના કારણે ઘણા બધા લોકો મુસલમાન થઈ ગયા.

હુદૈબિયાના કરારનામાની એક અન્ય શરત એ હતી કે મક્કામાં દાખલ થતા સમયે મુસલમાનો પાસે એક મુસાફરી સમયની તલવાર સિવાય કોઈ હથિયાર ન હોવું જોઈએ. હઝરત રસૂલલ્લાહ

(સ.) જાણતા હતા કે આ રીતે મુસલમાનો કુરેશના હુમલાનો સામનો નહીં કરી શકે અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કુરેશ ઉપર ભરોસો ન હતો એટલે તેમણે ૨૦૦ હથિયારથી સજ્જ માણસોને મક્કાની નજીક એક ખીણમાં મોકલ્યા અને ત્યાં પોતાના આગમનની રાહ જોવાનું કહ્યું.

જ્યારે કુરેશે જાણ્યું કે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આવું કર્યું છે તો તેઓ સમજી ગયા કે હવે મુસલમાનો ઉપર અચાનક હુમલો કરી દેવાની તેમની કોઈ પણ યોજના નહીં ચાલે એટલે તેમણે મક્કાના દરવાજા ખોલીને શહેર છોડીને આજુબાજુની પહાડીઓમાં આશ્રય લઈ લીધો. ત્યાંથી તેઓ આ ત્રણ દિવસ દરમિયાન મુસલમાનોની બધી પ્રવૃત્તિઓ નિહાળી શકતા હતા.

રસૂલલ્લાહ (સ.) મુસલમાનોની સાથે મક્કામાં દાખલ થયા અને લબ્બૈકનો અવાજ આખા શહેરમાં ગુંજવા લાગ્યો જેના કારણે મક્કાવાસીઓ ભયભીત થઈ ગયા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઊંટ ઉપર સવારી કરતાં કરતાં જ ખાના-એ-કા'બાનો તવાફ્ કર્યો. એ સમયે હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનોને હુકમ કર્યો કે મારી સાથે પઢો,

“અલ્લાહ સિવાય કોઈ ખુદા નથી તે અહદ અને સમદ છે. તેણે પોતાના વાયદાને પૂરો કર્યો છે (અલ્લાહે વાયદો કર્યો હતો કે મુસલમાનો થોડાક સમયમાં ખાના-એ-કા'બાની મુલાકાત લઈ

શકશે.) તેણે પોતાના બંદાની મદદ કરી છે. તેણે એક અલ્લાહવાળાઓના લશ્કરને સર્વશ્રેષ્ઠ મર્તબો આપ્યો અને બુતપરસ્તોના લશ્કરોને એકાંતમાં છોડી દીધા.”

તે દિવસે હજનાં એ બધાં સ્થળો કે જ્યાં ઉમરાના અસ્કાન અદા કરવામાં આવે છે જેવા કે મસ્જિદુલ હરામ, ખાના-એ-કા'બા અને સફા મરવાની પહાડીઓ, એ બધી જગ્યાઓ મુસલમાનોના કબજામાં આવી ચૂકી હતી.

મુસલમાનોને એ જગ્યાઓ ઉપર હજના અસ્કાનો અદા કરતા જોઈને કુરેશના સરદારો ઘણા પ્રભાવિત થઈ ગયા. હવે છેવટે તેમને ખબર પડી ગઈ કે આ મહાન મઝહબ અને તેના સરદારને તેઓ રોકી શકશે નહીં.

ઝોહરની નમાઝનો સમય થયો. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ બિલાલને હુકમ કર્યો કે અઝાન આપો. હઝરત બિલાલ ખાના-એ-કા'બાની છત ઉપર ચડી ગયા અને બુલંદ અવાજે અઝાન કહેવા લાગ્યા. અઝાનનો એક એક શબ્દ કુરેશના દિલમાં તીરની જેમ વાગી રહ્યો હતો. તેમાંથી એક માણસે હઝરત બિલાલની અઝાન સાંભળીને પોતાનું મોઢું રૂમાલમાં ઘૂપાવી લીધું. તેને એ વાત સહન ન થઈ કે મુસલમાનો જાહેરમાં અલ્લાહની તોહીદની અને રસૂલલ્લાહ (સ.)ની રિસાલતની શહાદત આપી રહ્યા છે જે કરવું એક સમયે કુરેશના કુફરમાં સૌથી મોટો ગુનો ગણાતો હતો.

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) મુસલમાનોને સફા અને મર્વાની પહાડીઓ વચ્ચે સઈ કરવા લઈ ગયા. મુનાફિકો અને કુફરારે એવી અફવા ફેલાવી હતી કે મદીનાના ખરાબ વાતાવરણના કારણે મુસલમાનો અશક્ત થઈ ગયા છે. તેમને ખોટા સાબિત કરવા માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સઈના એક ભાગમાં 'હરવલા' કર્યું અને મુસલમાનોએ તેમનું અનુસરણ કર્યું. હરવલા એક પ્રકારનું ઝડપથી ચાલવું છે કે જેને દોડવું ન કહી શકાય. તે પછી મુસલમાનોએ પોતાના ઊંટોની કુરબાની આપી અને એહરામમાંથી બહાર આવ્યા અને પોતાના વાળ કપાવ્યા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તે પછી લુકમ આપ્યો કે જે ખીણમાં મુસલમાન સૈનિકોનો પડાવ છે ત્યાં ૨૦૦ મુસલમાનો પાછા જાય કે જેથી જે મુસલમાનો ખીણમાં રહી ગયા છે તે પણ આવીને ઉમરા કરી શકે.

ઉમરાના અરકાનનો અંત આવ્યો. મુહાજિરો પોતાના સગા સબંધીઓને મળવા પોત પોતાના ઘેર ચાલ્યા ગયા. મદીનામાં અન્સારે તેમની જે મહેમાનગતિ કરી હતી તેનો બદલો આપવા મુહાજિરોએ અન્સારને પણ પોતાના ઘરોમાં દાવત આપી.

ત્રણ દિવસ પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ મુસલમાનોને લુકમ કર્યો કે મક્કા છોડીને મદીના તરફ નીકળે. પોતે મક્કા છોડે તે પહેલાં રસૂલલ્લાહ (સ.)ને એક કુરેશ સ્ત્રી મયમૂના તરફથી નિકાહ માટેનો પયગામ મળ્યો. મયમૂના રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હઝરત અબ્બાસની ઝોજની બહેન

હતાં. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આ પયગામ સ્વીકારી લીધો અને મક્કામાં તેમની સાથે નિકાલ કરી લીધા.

મુસલમાનોની આ નાનકડી મુલાકાતે અને ઈસ્લામની જાહેરાતવાળીએ મક્કાવાસીઓના દિલો ઉપર મોટો પ્રભાવ પાડ્યો. ઘણા બધાને દીને ઈસ્લામ વિષે વધુ જાણવાની ઈચ્છા થઈ અને મુસલમાનોના સદાચારે કોઈ પણ જંગ કરતાં વધારે મોટી જીત મેળવી લીધી હતી.

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ફરમાવે છે :

પારા-૨૬, સૂરએ ફતહ, સૂરા-૪૮, આયત-૨૭

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ ۖ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ
شَاءَ اللَّهُ أَمِينٌ ۚ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ ۚ لَا تَخَافُونَ ۖ فَعَلِمَ مَا
لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

(ખરેખર અલ્લાહે તેના રસૂલ (સ.)નું સપનું હક વડે સાચું સાબિત કરી દીધું તમે જરૂર મસ્જિદુલ હરામમાં ઇન્શાઅલ્લાહ સુરક્ષિત માથું મુંડાયેલી હાલતમાં અને વાળ કપાયેલી હાલતમાં ડર વગર દાખલ થશો કારણ કે તે જાણતો હતો જે કંઈ તમે નહોતા જાણતા એટલે તેણે આના સિવાય પણ ઝડપી ફતેહ આપી.)

સબક 18 : મુ'તાનો જંગ

હિ. સન ૮ સુધી અરબસ્તાનના મોટા ભાગોમાં સલામતી આવી ચૂકી હતી અને ઈસ્લામનો પયગામ ઘણા વિસ્તારો સુધી પહોંચી ચૂક્યો હતો. ઉત્તરમાં યહૂદીઓ અને દક્ષિણમાં કુરેશનો મુસલમાનોના હાથે જંગમાં પરાજય થયો હતો અને હવે તેમનો કોઈ ખતરો ન હતો.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પડોશી દેશોમાં પ્રતિનિધિઓ મોકલીને તેમના શાસકોને ઈસ્લામની દાવત આપી. કેટલાક પ્રતિનિધિઓનું સ્વાગત કરવામાં આવ્યું જ્યારે કે બીજાઓ સાથે દુર્વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો અને કેટલાક શહીદ પણ થયા. આવા જ એક પ્રતિનિધિ હારિસ ઇબ્ને ઉમૈર અઝદી કે જેમને પત્ર લઈને શામ મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેઓ શામ પહોંચે તે પહેલાં જ તેમને મુ'તામાં શામના શાસકના સરહદી વિસ્તારના ગવર્નર શુરહબીલે પકડી લીધા અને પ્રતિનિધિઓની સલામતીના સર્વમાન્ય કાયદાનો ભંગ કરીને તેમને શહીદ કરી દીધા. એક અન્ય ઘટનામાં શામ મોકલવામાં આવેલા ઈસ્લામના પંદર પ્રચારકોને પણ શહીદ કરી દેવામાં આવ્યા.

આ દુઃખભર્યા સમાચાર જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને પણ મળ્યા તો તેમને ઘણો જ આઘાત લાગ્યો અને તેમણે નિર્ણય કર્યો કે શુરહબીલે કે જે ઈસ્લામની તબલીગમાં અવરોધ પેદા કરી રહ્યો હતો તેને સજા કરશે. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ જેહાદનો હુકમ આપી દીધો અને મદીનાના સૈન્યમથક કે

જેનું નામ જુદું હતું ત્યાં ૩૦૦૦ માણસો ભેગા થઈ ગયા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ લશ્કરને હુકમ આપ્યો કે મુ'તા તરફ કૂચ કરો અને પહેલાં ત્યાંના લોકોને ઈસ્લામની દાવત આપો. જો તેઓ મુસલમાન થઈ જાય તો પ્રતિનિધિના મોતનો બદલો ન લો, પરંતુ જો તેઓ આનાકાની કરે તો તેમના સામે અલ્લાહના નામે જંગ કરો.

લશ્કરના અલમબરદાર જફર ઈબ્ને અબૂતાલિબ (અ.)ને બનાવવામાં આવ્યા અને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ હુકમ આપ્યો કે જો જફર શહીદ થઈ જાય તો ઝૈદ ઈબ્ને હારેસા અલમબરદાર બનાવવામાં આવશે અને જો તે પણ શહીદ થઈ જાય તો અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને રવાહાને અલમબરદાર બનાવવામાં આવશે અને જો તે પણ શહીદ થઈ જાય તો પછી મુસલમાનોનું લશ્કર આપસમાં કોઈ અલમદારને પસંદ કરી લે.

લશ્કરને જંગ માટે મોકલતાં પહેલાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેને નીચે મુજબના નિયમોનું પાલન કરવાનો હુકમ કર્યો :

1. પોતાના મઠની અંદર ઈબાદત કરતા સન્યાસીઓ અને સન્યાસીનીઓને હેરાન કરવામાં ન આવે.
2. સ્ત્રીઓ, બાળકો અને વૃધ્ધ લોકો ઉપર હાથ ઉપાડવામાં ન આવે.
3. ઝાડ કાપવામાં ન આવે અને મકાનોને તોડવામાં ન આવે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)ના આ હુકમો તેમની દ્રષ્ટિનું એક ઉદાહરણ હતું આપ (સ.) પરિવર્તન અને સુધારા માટે જીવનના બધા ક્ષેત્રો માટે પ્રયત્નશીલ હતા તેનું પણ ઉદાહરણ હતું. આ સુધાર રસૂલલ્લાહ (સ.) અરબસ્તાનમાં એ જમાનામાં લાવી રહ્યા હતા કે જ્યારે કોઈ નૈતિકતાનું પાલન થતું ન હતું, ખાસ કરીને જંગની અંદર.

મુસલમાનોના લશ્કરની કૂચના સમાચાર મળતાં જ રૂમના કૈસર અને શામના શાસકે પોતાના સર્વશ્રેષ્ઠ યોધાઓ સરહદ ઉપર મૂકી દીધા અને શુરહબીલે ૧,૦૦,૦૦૦નું લશ્કર એકઠું કર્યું. મુસલમાનોની સંખ્યા તેમની સરખામણીમાં ઘણી ઓછી હતી, તે ઉપરાંત દુશ્મનોનું લશ્કર ઘણું પ્રશિક્ષિત હતું. ઈરાન સાથે (ફારસ) સાથે થતાં સતત યુધ્ધના કારણે રૂમનું લશ્કર રણનીતિ અને વ્યૂહરચનામાં ઘણું નિપૂણ થઈ ચૂક્યું હતું. તેમની પાસે વધારે સારી સવારીઓ અને હથિયારો હતા. બીજું કે રૂમના લશ્કરને પોતાના ઘર આંગણે યુધ્ધ કરવાનો લાભ મળી રહ્યો હતો અને મુસલમાનો વિદેશી જમીન ઉપર લડી રહ્યા હતા.

મુસલમાનો વિદેશી જમીન ઉપર લડી રહ્યા હતા. કમજોર હોવા છતાં મુસલમાનોના લશ્કરે ઘણી બહાદુરી દેખાડી. હઝરત જાફરે પોતાના લશ્કરને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી દીધું અને બન્ને લશ્કરો મુ'તાની પાસે શરફ નામની જગ્યાએ સામસામે આવી ગયાં. દ્વંદ્વ યુધ્ધથી જંગ શરૂ થયો, પરંતુ થોડાક સમયમાં તે સંપૂર્ણ યુધ્ધમાં ફેરવાઈ ગયો. મુસલમાનો બહાદુરીથી લડ્યા, પરંતુ બન્ને લશ્કરો

વચ્ચેનું અંતર ખૂબ જ મોટું સાબિત થયું. હઝરત જફર દુશ્મનોમાં ઘેરાઈ ગયા અને પહેલાં તેમનો એક હાથ કપાયો અને તે પછી બીજો હાથ પણ કપાઈ ગયો. અંતમાં તેમના માથા ઉપર દુશ્મને વાર કર્યો એટલે તેઓ શહીદ થઈ ગયા. તેમના પછી ઝેદ અને અબ્દુલ્લાહ પણ શહીદ થઈ ગયા.

પહેલા દિવસના અંતમાં મુસલમાનોનું લશ્કર વેરવિખેર થઈ ચૂક્યું હતું અને તેની સંખ્યા ઘણી ઓછી થઈ ચૂકી હતી. પોતાના નવા સરદાર તરીકે મુસલમાનોએ ખાલિદ ઇબ્ને વલીદની પસંદગી કરી લીધી.

રાતના સમયે ખાલિદે મુસલમાનોના લશ્કરની બાકીની ટુકડીઓને હુકમ કર્યો કે આપસમાં પોતાની જગ્યાઓ બદલી નાખે. મોટી સંખ્યામાં લોકોના હલનચલનના અવાજથી દુશ્મનો સમજ્યા કે વધારાના સૈનિકો આવી ચૂક્યા છે.

બીજા દિવસે ખાલિદે મુસલમાનોના લશ્કરની એવી રીતે જમાવટ કરી કે દુશ્મનોને લાગ્યું કે મુસલમાનોના લશ્કરમાં સંખ્યા વધી ગઈ છે. આ વ્યૂહરચનાના કારણે દુશ્મનો હુમલો કરતાં ખચકાયા અને ખાલિદે મુસલમાનોના લશ્કરને પાછું ખેંચીને મદીના પરત આવી જવાનો મોકો મળી ગયો.

મદીનાના કેટલાક મુસલમાનોને લશ્કરની આ પીછેહઠ સારી ન લાગી. તેમના મત પ્રમાણે લશ્કરે અંત સુધી જંગ કરવો જોઈતો હતો, પરંતુ પરિસ્થિતિને જોતાં ખાલિદનો લશ્કર પાછો ખેંચવાનો નિર્ણય યોગ્ય હતો કારણ કે હવે વધુ મુસલમાનોના જીવને કુરબાન કરવાથી કોઈ ફાયદો ન હતો.

મુસલમાનોના જીવ જવાથી રસૂલલ્લાહ (સ.)ને ઘણો શોક લાગ્યો, ખાસ કરીને તેમના પિત્રાઈ ભાઈ હઝરત જફર (અ.)ની શહાદતથી. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ સપનામાં જોયું કે જન્નતમાં હઝરત જફર (અ.)ને ફરિશ્તાઓની જેમ બે પાંખો આપવામાં આપવામાં આવી છે ત્યારથી હઝરત જફર (અ.) ‘જફરે તૈયાર’ એટલે કે ઉડનારા તરીકે ઓળખાતા થઈ ગયા.

પોતાની વફાત પહેલાં પહેલાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ઓસામા ઈબ્ને ઝૈદની સરદારીમાં મુ'તા પાછા જવા માટે એક મજબૂત લશ્કર તૈયાર કર્યું, પરંતુ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની બીમારીના કારણે આ જંગ લડવામાં ન આવ્યો. ઓસામા ઈબ્ને ઝૈદ લશ્કર લઈને નીકળી જવા તૈયાર હતા, પરંતુ કેટલાક મુસલમાનો ખાસ કરીને અબૂબકર અને ઉમર ને ચિંતા હતી કે આવી રીતે તો રસૂલલ્લાહ (સ.)ની વફાતના સમયે તેઓ મદીનામાંથી ગેરહાજર રહેશે. તેમને વફાત સમયે હાજર રહીને મૌલા અલી (અ.)ની ખિલાફતને રોકવી હતી અને પોતાની યોજના પાર પાડવી હતી.

ગમે તેમ પણ બે વર્ષ પછી એક શક્તિશાળી લશ્કર શામ તરફ રવાના થયું અને યરમૂકની જંગમાં રૂમી લશ્કરને હરાવી દીધું જેના કારણે શામનો એક મોટો ભાગ ઈસ્લામના પરચમ હેઠળ આવી ગયો.

સબક 19 : ફત્હે મક્કા - ભાગ 1

સુલ્હે હુદૈબિયા મક્કાના કુરેશ સરદારો અને રસૂલલ્લાહ (સ.) વચ્ચે થઈ હતી જેમાં એવો કરાર થયો હતો કે મુસલમાનો અને કુરેશ વચ્ચે દસ વર્ષ સુધી કોઈ જંગ નહીં થાય. સુલ્હે હુદૈબિયાના પછીનાં વર્ષોમાં સામાન્ય રીતે શાંતિ હતી અને મુસલમાનો, હજારો બુતપરસ્તો કે જેઓ ઈસ્લામના દુશ્મન હતા, તેમની હાજરીમાં છૂટથી હજ માટે મક્કા આવતા જતા રહેતા હતા.

હિ. સન ૮ માલે જમાદીલ અવ્વલમાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ૩૦૦૦નું લશ્કર મુસ્લિમ ધર્મપ્રચારકોને જુલ્મથી કતલ કરી દેવાનો બદલો લેવા માટે રૂમીઓ સામે મોકલ્યું. જો કે મુસલમાનોએ સંપૂર્ણ જંગ લડ્યો નહીં, પરંતુ થોડાક હુમલા કરીને પાછા આવી ગયા. ઘણા ઓછા મુસલમાનો શહીદ થયા તેમ છતાં જેટલી અપેક્ષા હતી તેટલી સફળતા ના મળી. જ્યારે કુરેશે આ વાત જાણી તો તેઓ સમજ્યા કે મુસલમાનો કમજોર થઈ ચૂક્યા છે એટલે તેમની હિંમત વધી ગઈ અને તેમણે શાંતિમાં ભંગ કરવાનું વિચાર્યું.

સૌથી પહેલાં કુરેશે તેમના સમર્થક કબીલા બની બંકને ઉશ્કેર્યો કે મુસલમાનોના સમર્થક કબીલા બની ખુઝાઆ ઉપર અયાનક હુમલો કરી દે. બની ખુઝાઆ મુસલમાનોના શરણમાં હતો. બની

ખુઝાઆનો કબીલો અચાનક થયેલા હુમલાનો સામનો કરી શક્યા નહીં અને લગભગ બધા લોકો બિસ્તર પર કે ઈબાદતમાં માર્યા ગયા. જે લોકો જીવતા બચ્યા તેમને કેદી બનાવી લેવામાં આવ્યા.

જ્યારે આ સમાચાર રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મળ્યા તો તેમણે બની ખુઝાઆના નિર્દોષ લોકોનો બદલો લેવાનો નિશ્ચય કર્યો.

જ્યારે કુરેશે જાણ્યું કે સુલેહુદ્દૈબિયાના આ ઉલ્લંઘનનો બદલો મુસલમાન લેવાના છે તો તેમને પોતાના કૃત્ય ઉપર પસ્તાવો થવા લાગ્યો. મુસલમાનોનો ગુસ્સો શાંત પાડવા માટે તેમણે અબૂસુફિયાનને એવા નિર્દેશ આપીને મદીના મોકલ્યો કે કોઈ પણ સંજોગે તેમના કૃત્યોની વાતો જાહેર ના કરે.

જ્યારે અબૂસુફિયાન મદીનામાં આવ્યો તો સીધો પોતાની દીકરી ઉમ્મે હબીબા કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઝૉજ હતી, તેમના ઘેર ગયો. જ્યારે તેણે ઈચ્છા કરી કે તે એ પાથરણા ઉપર બેસે કે જેના ઉપર રસૂલલ્લાહ (સ.) બેસતા હતા તો તેની દીકરીએ તેને વાળી દીધો. અબૂસુફિયાને પૂછ્યું, તમને એમ લાગ્યું કે પાથરણું મારા માટે યોગ્ય ન હતું કે પછી હું પાથરણા માટે યોગ્ય ન હતો ? તેની દીકરીએ જવાબ આપ્યો કે હું નથી ઈચ્છતી કે જે માણસ કે જે કાફિર અને નજિસ હોય તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ના પાથરણા ઉપર બેસે.

પોતાની દીકરીના ઘેર જે અનુભવ થયો તેના કારણે અબૂસુફિયાન ઘણો જ અકળાઈ ગયો. તેમ છતાં તેણે ઈરાદો કર્યો કે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મળીને જ પાછો જશે. જ્યારે તે રસૂલલ્લાહ (સ.)ને મળ્યો તો તેણે જાણે કંઈ થયું જ નથી તેવી રીતે મુસલમાનો અને કુરેશ વચ્ચે શાંતિની વાતચીત શરૂ કરી, જાણે કે સમર્થક કબીલાઓ પર જે પણ જુલ્મ કરવામાં આવે તેનાથી શાંતિમાં કોઈ ફેર પડતો ન હોય, પરંતુ રસૂલ (સ.)એ કોઈ જવાબ ન આપ્યો. આવી રીતે જાહેર કર્યું કે તેઓ તેના શાંતિના પ્રસ્તાવને માન્ય નથી રાખતા. અબૂસુફિયાન સમજી ગયો કે હવે તે રસૂલ (સ.)નો ઈરાદો બદલી નહીં શકે અથવા તો મુસલમાનોને બદલો લેવાથી રોકી નહીં શકે, માટે તે કુરેશને સાવચેત કરવા મક્કા પાછો આવ્યો.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ નિશ્ચય કર્યો કે આ મોકાનો સદ્ઉપયોગ કરીને મક્કાને પણ હંમેશાં માટે ઈસ્લામના પરચમ હેઠળ લઈ આવશે, પરંતુ રસૂલ (સ) ઈચ્છતા હતા કે બુતપરસ્તોના આ છેલ્લા મથકને ઓછામાં ઓછી ખૂનામરકી સાથે જીતવામાં આવે. રસૂલ (સ.)એ નિશ્ચય કર્યો કે એક મોટા લશ્કરની સાથે ખૂબ જ ઝડપથી અને ખાનગીમાં મક્કા તરફ જશે. રસૂલલ્લાહ (સ.)ને આશા હતી કે જ્યારે મક્કાવાસીઓનો સામનો અચાનક એક શક્તિશાળી લશ્કરથી થઈ જશે તો તેમની હિંમત તૂટી જશે.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ હિ. સન ૮ માહે રમઝાનની ૧૦મી તારીખે મુસલમાનોનું ૧૦,૦૦૦નું લશ્કર એકઠું કર્યું અને મક્કા તરફ રવાના થયા. જ્યારે તેઓ મદીનાથી થોડા માઈલ દૂર કદીક નામની જગ્યાએ પહોંચ્યા તો રસૂલ (સ.) અને બધા મુસલમાનોએ રોઝો કસ્ર કરી લીધો. ત્યાર પછી તેઓ મક્કા તરફ આગળ વધ્યા.

અબ્બાસ ઈબ્ને અબ્દિલ મુત્તલિબ કે જેઓ રસૂલલ્લાહ (સ.)ના કાકા હતા. તેઓ મક્કામાં રહીને રસૂલ (સ.)ને કુરેશની ગતિવિધિઓની માહિતી મોકલતા રહેતા હતા. હઝરત અબ્બાસ મુસલમાન હતા તેમ છતાં કુરેશના સરદારો સાથે તેમના સંબંધો સારા હતા. જે સમયે રસૂલલ્લાહ (સ.) મક્કા તરફ આગળ વધી રહ્યા હતા એ જ સમયે હઝરત અબ્બાસ મદીના તરફ રવાના થયા અને રસૂલ (સ.)ને જો'ફા નામની જગ્યાએ મળ્યા. મુસલમાનો વચ્ચે હઝરત અબ્બાસની હાજરી મક્કાની ફત્તેહ માટે ઘણી ઉપયોગી સાબિત થઈ.

મુસલમાનોના લશ્કરે છેવટે મક્કાથી થોડાક માઈલ દૂર પડાવ નાખ્યો. મક્કાવાસીઓને તે સમય સુધી ખબર ન હતી કે મુસલમાનો આવી ચૂક્યા છે, પરંતુ જ્યારે તેમણે જોયું કે અચાનક મુસલમાનોના પડાવની આજુબાજુ સળગાવવામાં આવેલી આગના કારણે મક્કાની આજુબાજુની પહાડીઓ પ્રકાશિત થઈ ગઈ એટલે તેઓ ગભરાઈ ગયા.

અબૂસુફિયાન અને કેટલાક અન્ય કુરેશના સરદારો તપાસ માટે મક્કાની બહાર આવ્યા. તેમની મુલાકાત હઝરત અબ્બાસની સાથે થઈ. હઝરત અબ્બાસે અબૂસુફિયાનને મુસલમાનોની તલવારોથી બચાવ્યો અને હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)ના ખૈમા તરફ લઈ ગયા. જ્યારે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ અબૂસુફિયાનને જોયો તો ફરમાવ્યું, “શું તમારા માટે ‘લા ઈલાહા ઇલ્લાલ્લાહ’ની શહાદત આપવાનો સમય આવી ગયો છે ?”

પરંતુ અબૂસુફિયાન બુતપરસ્તીને છોડવા માગતો ન હતો. તેનો ખચકાટ જોઈને હઝરત અબ્બાસે તેને ચેતવણી આપી કે જો તું મોડું કરીશ તો તારું જીવન સલામત નહીં રહે. અબૂસુફિયાન ખતરાને પારખી ગયો અને મુસલમાન થઈ ગયો, જો કે તેના દિલમાં હજુ પણ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની નફરતની આગ ભડકતી હતી.

સબક 20 : ફત્હે મક્કા - ભાગ 2

રસૂલલ્લાહ (સ.) જાણતા હતા કે અબૂસુફિયાન પોતાનો જીવ બચાવવા મુસલમાન થયો છે, તેમ છતાં રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેના શબ્દોને સ્વીકારી લીધા કારણ કે આવી રીતે કોઈ પણ જાતની ખૂનામરકી વગર મક્કા ઉપર ફત્હે મેળવવી શક્ય હતી.

અબૂસુફિયાન ઉપર રસૂલલ્લાહ (સ.)ને કોઈ દુશ્મની નથી આ વાત સ્પષ્ટ કરવા માટે રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ફરમાવ્યું.

“અબૂસુફિયાનને સત્તા આપવામાં આવે છે કે તે મક્કાવાસીઓને ખાતરી આપે કે જે પણ ખાના-એ-કા’બાની આજુબાજુ મસ્જિદુલ હરામમાં શરણ લેશે અથવા તો પોતાનાં હથિયાર મૂકી દેશે અથવા તો પોતાના ઘરમાં રહી જશે અથવા તો અબૂસુફિયાનના ઘરમાં શરણ લેશે, તે બધા લોકો ઈસ્લામના લશ્કરથી સુરક્ષિત રહેશે.”

રસૂલલ્લાહ (સ.) ઈચ્છતા હતા કે અબૂસુફિયાનને મુસલમાનોની સૈન્ય શક્તિ બતાવે કે જેથી તે કુરેશને જઈને કહી શકે કે મુસલમાનોના લશ્કર સામે જંગ કરવો નિર્થક છે એટલે રસૂલલ્લાહ

(સ.)ના કાકા હઝરત અબ્બાસે સાંકડી ખીણમાં અબૂસુફિયાનને રોકી રાખ્યો કે જ્યાંથી મુસલમાનોના બન્ને લશ્કરોની આગેકૂચ થતી જોઈ શકાય.

મુસલમાનોના આખા લશ્કરની શક્તિ અને જાહોજલાલીથી અબૂસુફિયાન ડરી ગયો અને તેના મનમાંથી લશ્કરનો સામનો કરવાના બધા વિચારો નીકળી ગયા. રસૂલલ્લાહ (સ.)એ તેને મક્કા પાછા જવા માટે છૂટો કરી દીધો. જ્યારે તે મક્કા પાછો આવ્યો ત્યારે તેણે મક્કાવાસીઓને જે જોયું હતું તે બતાવી દીધું અને રસૂલ (સ.)નો પયગામ પહોંચાડ્યો. તેણે વધુમાં કહ્યું કે આવડા મોટા અને સુસજ્જ લશ્કરનો સામનો કરવો અશક્ય છે. અબૂસુફિયાનના શબ્દો સાંભળીને મક્કાવાસીઓની હિંમત બિલકુલ તૂટી ગઈ.

રસૂલલ્લાહ (સ.) પૂરી શાનોશૌકતની સાથે પોતાના ઊંટ અલ-કસવા ઉપર સવાર થઈને મક્કામાં દાખલ થયા. કોઈએ તેમનો વિરોધ કર્યો નહીં. તેઓ પોતાના કાકા હઝરત અબૂતાલિબ (અ.)ની કબર પાસે રોકાયા અને પોતાનો ખૈમો ઊભો કર્યો.

મુસલમાનોના લશ્કરની દરેક ટુકડી જુદા જુદા દરવાજેથી મક્કામાં દાખલ થઈ. ખાલિદ ઈબ્ને વલીદની ટુકડી સિવાય કોઈ પણ ટુકડીની સાથે કોઈ પણ અનિચ્છનીય ઘટના બની નહીં. કેટલાક

લોકોએ ખાલિદ ઇબ્ને વલીદને રોકવાની કોશિશ કરી અને લડાઈ શરૂ થઈ ગઈ, જેને રસૂલલ્લાહ (સ.)એ રોકી દીધી. થોડાક જ સમયમાં આખા મક્કા શહેરે આત્મસમર્પણ કરી દીધું.

રસૂલલ્લાહ (સ.)એ આવું ફરમાવીને લોકોનાં દિલ જીતી લીધા કે, “લોકોનાં ભૂતકાળનાં કૃત્યોના કારણે બદલો લેવામાં આવશે નહીં અને તે બધા લોકો આઝાદ છે.”

તે પછી રસૂલ (સ) ઊંટ ઉપર સવાર થઈ ગયા અને તવાફ કરવા માટે ખાના-એ-કા'બા તરફ ગયા. પહેલા તવાફ દરમિયાન તેઓ ત્રણ મોટા બુતો હુબાલ, ઈસફ અને નાએલા તરફ વળ્યા કે જેમને ખાના-એ-કા'બાના દરવાજાની ઉપરની બાજુમાં લગાવવામાં આવ્યા હતા. પોતાની લાકડી વડે રસૂલ (સ.)એ ત્રણે બુતોને પાડી દીધા અને કુરઆને મજીદની આ આયતની તિલાવત ફરમાવી.

“કહી દે કે હક આવી પહોંચ્યું અને બાતિલ નાબૂદ થઈ ગયું. ખરેખર બાતિલ નાબૂદ થનાર જ હતું.”

તે પછી રસૂલલ્લાહ (સ.) ખાના-એ-કા'બામાં તેણે બુતોથી પાક કરવા માટે દાખલ થયા. ઘણા બધા બુતો રસૂલલ્લાહ (સ.)એ પોતે તોડ્યા. કેટલાક બુતો ઊંચાઈ ઉપર મૂકેલા હતા એટલે રસૂલ (સ.)એ મૌલા અલી (અ.)ને હુકમ કર્યો કે, “મારા ખભા ઉપર ઊભા થઈને બુતોને નીચે ફેંકી દો.”

આવી રીતે ખાના-એ-કા'બા અને મસ્જિદુલ હરામમાંથી બુતપરસ્તીની છેલ્લી નિશાનીઓને પણ દૂર કરી દેવામાં આવી.

એટલામાં ઝોહરની નમાઝનો સમય થઈ ગયો. હઝરત રસૂલલ્લાહ (સ.)એ હઝરત બિલાલને ફરમાવ્યું કે, “અઝાન આપો.” રસૂલલ્લાહ (સ.)ની ઈમામતમાં બધા મુસલમાનોએ નમાઝ અદા કરી. પછી રસૂલલ્લાહ (સ.)એ ખુત્બો આપ્યો જેમાં તેમણે ઈસ્લામના પયગામનો સાર સમજાવ્યો. તે પછી મક્કાની આખી વસ્તીએ રસૂલલ્લાહ (સ.)ની બૈઅત કરી. અલ્લાહે તેનો વાયદો પૂરો કરી દીધો હતો જ્યારે કે તેણે કુરઆને મજીદમાં ફરમાવ્યું હતું કે,

“ખરેખર જેણે તારા ઉપર કુરઆનને ફરજ કર્યું છે તે તને જરૂર પાછો લઈ આવશે પાછા આવવાની જગ્યાએ.”